

Koncernens hæftelse udadtil -hvem hæfter

Kandidatafhandling - Cand. Merc. Aud.
Aalborg Universitet
Maj 2017

Af: Marie-Louise Harboe Skjoldborg
Studie nr.: 20094189
Vejleder: Erik Werlauff

FORORD

Denne kandidatafhandling er udarbejdet som en del af slutningen på Cand. Merc. Aud. – studiet på Aalborg Universitet på forårssemestret 2017. Kandidatafhandlingen er blevet udarbejdet i perioden den 13. februar til den 29. maj 2017 og den danner et grundlag for en efterfølgende mundtlig eksamen.

Emnet for dette kandidatspeciale er koncerners hæftelse. Nærmere bestemt hvem der kan komme til at hæfte i tilfælde af, at et selskab ikke kan betale sin gæld eller går konkurs. Fx hvornår kan et moderselskab komme til at hæfte for sit datterselskab, og hvornår i øvrigt kan selskaberne komme til at hæfte for hinanden indbyrdes i koncernen. Den lovmæssige side bliver belyst inddragelse Selskabsloven samt Erstatningsansvarsloven. Der vil ligeledes blive inddraget relevante sager både fra dansk ret men også ret EU retten, der hvor det findes relevant.

Jeg vil gerne sige mange tak til min vejleder Erik Werlauff for god og kyndig vejledning samt til min familie for at være særdeles tålmodige og hjælpsomme i denne tid.

Aalborg, den 29. maj 2017

Marie-Louise Harboe Skjoldborg

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	1
1 Abstract	4
2 Emnevalg, metode og retskilder	5
2.1 Problemformulering.....	6
2.2 Metode.....	6
2.2.1 Afgrænsning	6
2.3 Retskilderne	7
3 Lovgrundlaget.....	8
4 Koncerndefinitionen	8
4.1 Bestemmende indflydelse	10
5 Væsentlige ændringer som følge af Selskabslovens indtræden	12
6 Udgangspunkt: Ingen hæftelse	13
7 Undtagelserne til udgangspunktet	14
7.1 Hæftelse i kraft af lov	14
7.1.1 Definition	14
7.2 Hæftelse i kraft af løfte.....	14
7.2.1 Definition	14
7.2.2 Sager ud fra retspraksis	16
7.2.3 Sammenfatning	22
7.3 Hæftelse i kraft af økonomisk enhed	22
7.3.1 Definition	22
7.3.2 Sager ud fra retspraksis	23
7.3.3 Sammenfatning	28
7.4 Hæftelse i kraft af medvirken	28
7.4.1 Definition	28
7.4.2 Sager ud fra retspraksis	29
7.4.3 Sammenfatning	33
7.5 Hæftelse i kraft af illoyalitet	34
7.5.1 Definition	34
7.5.2 Sager ud fra retspraksis	34
7.5.3 Sammenfatning	38

7.6	Hæftelsesgennembrud.....	38
7.6.1	Definition	38
7.6.2	Sager ud fra domspraksis.....	39
7.6.3	Sammenfatning	42
8	Tiltag til forebyggelse af u hensigtsmæssig hæfte hos kapitalejere samt koncernforbundne selskaber	43
9	Hvad bør påberåbes i en konkret sag	48
9.1	Culpa	48
9.2	Betingelser for ansvar	49
9.3	Lovregler	50
9.3.1	Lempelsreglen	52
9.4	Flere skadevoldere.....	54
10	Sammenfatning og konklusion	56
11	Litteraturliste	58

1 ABSTRACT

This thesis analyses the problematics concerning the liability within a group. Especially the question: "When is a shareholder or a parent company liable to the debt of a company/subsidiary but also when is a company liable to the debt of another company within the group". Danish law states that a shareholder and a limited company is not liable for the debt of the other companies within the group. This means that a shareholder and the companies (businesses included) in a group is only liable for the capital which has been deposited to the company.

There are however some exceptions to the concerned rule which makes it possible to declare liability toward the other companies within the group. These 6 exceptions are: law, promise, economic entity, aiding, disloyalty and piercing the corporate veil.

The purpose of this thesis is therefore to analyze these 6 exceptions and furthermore to find out in which situations a shareholder, parent company or another company in the group can be held liable to the debt of another company in the group despite the rule in the Danish law. When an analysis has been made, this thesis will contribute with some ideas or actions to prevent an undesirable liability. These ideas and actions are not meant to be comprehensive, but are to be perceived as options or as an inspiration to further actions, which can be introduced to minimize the risk of liability.

Finally, this thesis will look at the Danish legislation in the field to find out which elements must be present to lead to a conviction.

2 EMNEVALG, METODE OG RETSKILDER

Det klare udgangspunkt i den danske selskabslov er ifølge SL § 1, stk. 2:

"I et aktie- eller anpartsselskab hæfter aktionærerne og anpartshaverne (kapitalejerne) ikke personligt for kapitalselskabets forpligtelser, men alene med deres indskud".¹

Dette betyder, at der er en klar hæftelsesbegrænsning, så en kapitalejer ikke kan komme til at hæfte for mere, end hvad der er blevet indskudt i selskabet, ligesom et moderselskab ikke kan komme til at hæfte for andre selskaber i koncernen, og de øvrige koncernforbundne selskaber kan ikke komme til at hæfte for hinanden indbyrdes. Det er derfor nemt at antage, at der ikke kan forekomme nogen form for hæftelse, som kapitalejerne eller de øvrige selskaber i koncernen ikke selv har valgt at påtage sig.

Der kan dog opstå situationer, hvor moderen/kapitalejeren alligevel kan komme til at hæfte for datterselskabet, eller hvor selskaberne i koncernen indbyrdes kan komme til at hæfte for hinanden. Dette kan have store økonomiske konsekvenser for de involverede parter. Det er derfor utroligt vigtigt at være opmærksom på, i hvilke situationer der alligevel kan forekomme en sådan hæftelse, så der kan laves de fornødne tiltag for at forhindre dette.

Denne afhandling vil derfor have til formål at undersøge i hvilke situationer, der kan forekomme en sådan hæftelse, hvilke tiltag der kan være med til at forebygge disse situationer, samt hvad der skal være til stede, for at der kan blive tale om et erstatningsansvar ifølge selskaberstatningsretten. Det er ydermere vigtigt, at kapitalejerne og de øvrige selskaber i koncernen har noget konkret at handle efter, så de kan undgå en unødigt hæftelse.

Den danske lovgivning er ikke fyldestgørende på dette område, derfor må retspraksis fylde disse huller ud og skabe en praksis, som afspejler udviklingen i samfundet. Med Selskabslovens indtræden i 2010 skete der en ændring i koncerndefinitionen, hvilket har stor betydning for, hvornår der forlægges en koncern, og dermed hvornår der kan forekomme hæftelse.

---

¹ Retsinformation, Selskabsloven

2.1 PROBLEMFORMULERING

Denne afhandling vil på baggrund af ovenstående have en problemformulering, som lyder: " I hvilke situationer kan den der på trods af den helt centrale lovregel i SL § 1, stk. 2, 1 pkt. statueres hæftelse over for en moder/kapitalejer eller andre selskaber i en koncern, og hvilke tiltag vil kunne være med til at forhindre en sådan hæftelse".

2.2 METODE

Denne afhandling vil hovedsagelig være udarbejdet ud fra den retsdogmatiske metode, da formålet er at beskrive den gældende danske ret indenfor området. Der vil endvidere ske en ganske kort sondring til historisk ret, hvor der vil blive set på den udvikling, som lovgivningen har været underlagt.

2.2.1 Afgrænsning

Der vil i denne afhandling blive foretaget en afgrænsning fra følgende relevante forhold, grundet afhandlingens begrænsede omfang samt ønsket om at fokusere mere specifikt på problemformuleringens indhold. Afhandlingen vil ikke være udtømmende i henhold til problemformuleringen, men redegøre for de mest væsentlige momenter.

Afhandlingen afgrænses fra:

- fonde, da der her gælder en anden lovgivning, nemlig: "Lov om erhvervsdrivende fonde (EFL)".
- Speciel Purpose Entities (SPE), da en vurdering af om der forelægger moderselskabsstatus/bestemmende indflydelse adskiller sig fra den normale vurdering
- udenlandsk lovgivning, da lovgivningen i de forskellige lande kan være meget anderledes end den danske lovgivning. Der vil dog blive medtaget EU domme i afhandlingen i de tilfælde hvor det vurderes at være relevant grundet en mangel i den danske retspraksis
- koncerner, som befinder sig inden for den finansielle sektor, da der ligeledes her er en anden lovgivning
- Børsnoterede virksomheder samt statslige aktieselskaber da de ligeledes er undergivet anden lovgivning

2.3 RETSKILDERNE

Denne afhandling tager udgangspunkt i den retsdogmatiske metode, hvilket betyder, at det er vigtigt at forstå, hvordan de forskellige retskilder arbejder sammen og tilsammen efter retsvidenskabelige analyser og juridiske problemstillinger udgør den gældende ret.²

Der er som udgangspunkt ikke nogen decideret rangorden mellem retskilderne, men der findes indenfor retskilden "regulering" alligevel et hierarki grundet lex superior-princippet. Dette betyder, at nogle retskilder har en højere rang end andre, og derfor må dem med lavere rang vige for disse. Grundloven har ex en højere rang end de almindelige love, som igen har en højere rang end bekendtgørelser, anordninger og cirkulærer.³ Efter lex superior-princippet kommer lex specialis-princippet, som indebærer, at en speciel regel kommer før en mere almindelig regel, hvilket ex betyder, at en undtagelse vil komme før selve hovedreglen. Til sidst kommer lex posterior-princippet, som består i, at en yngre regel vil komme før en ældre regel.⁴

Ved fortolkning af love, skal der ske en fortolkning i henhold til den samlede målsætning og ikke udelukkende den enkelte bestemmelse. Denne fortolkning kan ske på 2 måder, den objektive fortolkning og den subjektive fortolkning. Ved den objektive fortolkning bliver der set på selve lovteksten, det er her altså selve lovteksten, som der bliver fortolket ud fra, mens der i den subjektive fortolkning ligeledes inddrages loves forarbejder og dermed selve tankerne bag loven.⁵

I denne afhandling vil det primært være Selskabsloven samt retspraksis på området, der vil blive gjort brug af, men ligeledes Erstatningsansvarsloven samt Selskabsskatteloven vil blive berørt. Især retspraksis er relevant i denne afhandling, da loven ikke er fyldestgørende på dette område. Der vil derfor ligeledes blive inddraget EU-domme, da disse har betydning for retspraksis her.

---

² Tvarnø, Christina D. og Ruth Nielsen, 2014, s. 31

³ Tvarnø, Christina D. og Ruth Nielsen, 2014, s. 34-35

⁴ Tvarnø, Christina D. og Ruth Nielsen, 2014, s. 248-252

⁵ Tvarnø, Christina D. og Ruth Nielsen, 2014, s. 256

3 LOVGRUNDLAGET

Ifølge den helt centrale lovregel i SL § 1, stk. 2 er der en helt klar hæftelsesbegrænsning for kapitalejeren samt formoderselskabet, idet denne siger:

"I et aktie- eller anpartsselskab hæfter aktionærerne og anpartshaverne (kapitalejerne) ikke personligt for kapitalselskabets forpligtelser, men alene med deres indskud".⁶

Dette betyder, at det helt klare udgangspunkt er, at en kapitalejer ikke kan komme til at hæfte for sit selskab med mere, end der er indskudt i kapitalselskabet, samt at et moderselskab ikke kan komme til at hæfte for sit datterselskab. Der sker altså ikke en identifikation hverken mellem kapitalejeren og kapitalselskabet eller mellem moderselskabet og datterselskabet. Da et moderselskab ikke hæfter for sine datterselskaber og koncernselskaberne ikke hæfter for hinanden indbyrdes, kan man ikke kontrahere med en koncern. Hvert enkelt selskab indenfor en koncern er et selvstændigt retssubjekt og bærer af egen ret og pligt, hvilket betyder, at der udelukkende kan kontrahere med ét specifikt selskab indenfor en koncern.⁷

4 KONCERNDEFINITIONEN

Da denne afhandling tager udgangspunkt i, hvordan et moderselskab samt de øvrige selskaber i en koncern kan komme til at hæfte for hinanden, er det vigtigt at få slået fast, hvad der definerer en koncern, altså hvornår der er tale om et koncernforhold. Dette spørgsmål, om hvor vidt der forelægger et koncernforhold, er fx af stor relevans i forhold til, hvornår der kan blive tale om, at et moderselskab kan komme til at hæfte for sit datterselskab.

Der findes ikke én enkelt koncerndefinition, men flere definitioner alt efter hvilket felt man bevæger sig indenfor. Det må dog siges, at der indenfor de vigtigste retsområder, som er: regnskabsretten, børsretten, selskabsretten og skatteretten er sket en

---

⁶ Retsinformation, Selskabsloven

⁷ Werlauff, 2016, s. 107-108

betydelig ensretning indenfor koncernbegrebet.⁸ Der vil i denne afhandling primært blive gjort brug af den selskabsretlige koncerndefinition, hvorfor det er denne, som vil blive gennemgået her.

Den selskabsretlige koncerndefinition findes i SL § 5, nr. 19. Denne siger, at en koncern er et moderselskab og dets dattervirksomheder.⁹ Et moderselskab er i SL § 5, nr. 21 defineret som: *"Et kapitalselskab, som har en bestemmende indflydelse over en eller flere dattervirksomheder"*.¹⁰ Et moderselskab er endvidere i selskabslovens terminologi et kapitalselskab og kan derfor kun være af typen: A/S, ApS, IVS, P/S eller en fond.¹¹ En dattervirksomhed er i SL § 5, nr. 3 defineret således: *"En virksomhed, der er underlagt bestemmende indflydelse af et moderselskab"*.¹² Det skal i denne forbindelse bemærkes, at der i denne definition fra 2010 bliver gjort brug af ordet: "dattervirksomhed" i stedet for "datterselskab", hvilket er en tilpasning til den sproglige formulering, der er i årsregnskabsloven. Dette betyder, at også andre virksomhedsformer end selskaber nu er inkluderet.¹³ En nærmere beskrivelse af koncerndefinitionen findes i SL § 6 som siger:

"Et moderselskab udgør sammen med en eller flere dattervirksomheder en koncern. En virksomhed kan kun have ét direkte moderselskab. Hvis flere selskaber opfylder et eller flere af kriterierne i § 7, er det alene det selskab, som faktisk udøver den bestemmende indflydelse over virksomhedens økonomiske og driftsmæssige beslutninger, der anses for at være moderselskab".¹⁴

Ifølge selskabsloven kan en virksomhed altså kun have ét moderselskab. I tilfælde af at der er flere potentielle mødre, så er det selskabet, som faktisk udøver den bestemmende indflydelse over selskabets økonomiske og driftsmæssige beslutninger, som anses for at være moderselskabet. En fysisk person kan ligeledes ikke sammen med sine selskaber komme til at udgøre en koncern, selv om denne er majoritetshaver

---

⁸ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 60

⁹ Retsinformation, Selskabsloven

¹⁰ Retsinformation, Selskabsloven

¹¹ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 58

¹² Retsinformation, Selskabsloven

¹³ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 58

¹⁴ Retsinformation, Selskabsloven

i alle selskaberne. En juridisk person, der fx er en forening, et I/S eller et K/S kan endvidere heller ikke udgøre et moderselskab.¹⁵

4.1 BESTEMMENDE INDFLYDELSE

Koncerndefinition i den danske selskabsret siger, som tidligere nævnt, at en koncern er et moderselskab og dets dattervirksomheder jf. § 5, nr. 19 med en henvisning til § 7.¹⁶ For at der kan blive tale om et koncernforhold, skal moderen have beføjelsen til at styre dattervirksomhedens økonomiske og driftsmæssige beslutninger, jf. SL § 7, stk. 1. Moderen skal altså have bestemmende indflydelse over dattervirksomheder, for at det kan siges, at disse indgår i en koncern.

Der foreligger bestemmende indflydelse i forhold til en dattervirksomhed, når moderselskabet direkte eller indirekte gennem en dattervirksomhed ejer mere end halvdelen af stemmerettighederne i en virksomhed, medmindre det i særlige tilfælde klart kan påvises, at et sådant ejerforhold ikke udgør en bestemmende indflydelse, jf. SL § 7, stk. 2. Dette er altså en formodningsregel, som siger, at hvis et kapitalselskab ejer mere end halvdelen af stemmerettighederne i en virksomhed, så er der tale om bestemmende indflydelse. Disse stemmerettigheder kan både være ejet direkte og/eller indirekte gennem en anden dattervirksomhed. Denne formodningsregel kan kun brydes, hvis det jf. principielle udtalelser fra SKAT og fra Erhvervsstyrelsen "klart kan påvises".¹⁷

Der kan dog stadig jf. SL § 7, stk. 3 foreligge en bestemmende indflydelse, på trods af at moderselskabet ikke ejer mere end halvdelen af stemmerettighederne i en virksomhed. Dette kan lade sig gøre, hvis moderselskabet har:

1. Råderet over mere end halvdelen af stemmerettighederne i kraft af en aftale med andre investorer,
2. Beføjelse til at styre de finansielle og driftsmæssige forhold i en virksomhed i henhold til en vedtægt eller aftale,

---

¹⁵ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 59

¹⁶ Retsinformation, Selskabsloven

¹⁷ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 63

3. Beføjelse til at udpege eller afsætte flertallet af medlemmerne i det øverste ledelsesorgan og dette organ besidder den bestemmende indflydelse på virksomheden eller
4. Råderet over det faktiske flertal af stemmerne på generalforsamlingen eller i et tilsvarende organ og derved besidder den faktiske bestemmende indflydelse over virksomheden.¹⁸

Disse ovenstående punkter kan komme i spil, hvis der fx er tale om et selskab, som ejer over 50 % af stemmerettighederne i et andet selskab, men kun kan stemme for en mindre andel af disse. Her er udgangspunktet, at der ikke er tale om et koncernforhold, da selskabet ikke er i besiddelse af flertallet af stemmerettighederne på generalforsamlingen. Her kan ovenstående punkt nr. 4 komme i spil i tilfælde af, at selskabet har den faktiske bestemmende indflydelse over det pågældende selskab, hvilket betyder, at der alligevel er tale om et koncernforhold.

Endvidere kan der være tale om, at et selskab har en betydelig andel af selskabskapitalen i et andet selskab, men at disse kapitalandele er stemmeløse. I denne situation vil der ikke være tale om et koncernforhold. Modsat vil der i en situation, hvor et selskab har en mindre andel af selskabskapitalen i et andet selskab, og alle disse har stemmeret, mens de øvrige er stemmeløse, være tale om et koncernforhold.

Slutteligt vil det i en situation med et 50:50 ejet selskab ikke være en selvfølge, at en af disse selskaber er moderselskabet. Afgørende forhold som vedtægter eller ejeraftaler der giver det ene selskab den bestemmende indflydelse, vil dog resultere i at dette selskab bliver moderselskabet.¹⁹

---

¹⁸ Retsinformation, Selskabsloven

¹⁹ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 63-65

5 VÆSENTLIGE ÆNDRINGER SOM FØLGE AF SELSKABSLOVENS INDTRÆDEN

Gennemskrivningen af Aktieselskabsloven og Anpartsselskabsloven blev primært foretaget for at tilpasse koncerndefinitionen til de internationale regnskabsstandarder IFRS (IAS) men ligeledes for at forenkle selskabslovene samt for at skabe en større brugervenlighed og fleksibilitet. Den nye koncerndefinition er baseret på IAS 27, men ordlyden er ikke helt ens, da IAS 27 er formuleret, så den bruges i en række forskellige lande. Aktieselskabsloven og Anpartsselskabsloven blev i 2010 afløst af Selskabsloven, hvor der skete en ændring af koncerndefinitionen. Denne ændring af koncerndefinitionen er af meget stor betydning, da det ændrer på, hvornår der rent faktisk er tale om en koncern.²⁰

Den vigtigste ændring af koncerndefinitionen er, at begrebet "bestemmende indflydelse" blev skærpet, så der nu bliver lagt mere vægt på hvem, der reelt har den bestemmende indflydelse over en virksomhed eller et selskab.²¹ Dette betyder, at der efter Selskabslovens indtræden, med stor sandsynlighed vil være flere koncerner end der var med den gamle lov.

En anden vigtig ændring er, at koncerndefinitionen nu også omfatter virksomheder og ikke kun selskaber.²² Grunden til denne ændring skal findes i bemærkningerne til SL § 5, hvori der står, at man ønsker at tilpasse sig den sproglige formulering i årsregnskabsloven samt de internationale standarder. Endvidere har der været en fejlfortolkning, da det har syntes nærliggende at eftersom et moderselskab var defineret som et kapitalsselskab, så skulle et datterselskab ligeledes være et kapitalsselskab.²³

---

²⁰ Neville & Karsten E. Sørensen, 2009, s. 17, s. 60, s. 64

²¹ Neville & Karsten E. Sørensen, 2009, s. 59

²² Neville & Karsten E. Sørensen, 2009, s. 59

²³ Neville & Karsten E. Sørensen, 2009, s. 66

6 UDGANGSPUNKT: INGEN HÆFTELSE

Det klare udgangspunkt i den danske selskabslov er, som tidlige nævnt, at der i et aktie- eller anpartsselskab ikke er nogen personlig hæftelse for et kapitalselskabs forpligtelser. En kapitalejer kan altså ikke komme til at hæfte med mere, end der er indskudt i selskabet, ligesom et moderselskab ikke kan komme til at hæfte for et af sine datterselskaber, og selskaberne i øvrigt ikke kan komme til at hæfte for hinanden. Det er noget, som følger af hæftelsesbegrænsningen i SL § 1, stk. 2, som siger: *"I et aktie- eller anpartsselskab hæfter aktionærerne og anpartshaverne (kapitalejerne) ikke personligt for kapitalselskabets forpligtelser, men alene med deres indskud"*.²⁴ Dette er den helt almindelige og gængse opfattelse, da dette jo er, hvad loven foreskriver.

Dette skal ses i lyset af, at hvert enkelt selskab i en koncern er sin egen selvstændige juridiske person og dermed et selvstændigt retssubjekt med egen ret og pligt. Det vil sige, at hvert selskab i koncernen, som udgangspunkt kun hæfter for sig selv.²⁵ Endvidere er en koncern en samling af selskaber, der altså som udgangspunkt ikke hæfter for hinanden, hvilket betyder, at man ikke kan kontrahere med en koncern. Det er derfor vigtigt, at man sikrer sig, at det er det rigtige selskab, som man indgår sine aftaler med.²⁶

På trods af at udgangspunktet for kapitalejerne og de øvrige selskaber i en koncern hedder "ingen hæftelse", så kan man godt som kapitalejer bliver erstatningspligtig, hvis der bliver lavet en forsætlig handling eller ved grov uagtsomhed, jf. SL 362, stk. 1. Endvidere kan man som kapitalejer blive erstatningspligtig, jf. SL § 361, stk. 1, hvis man har noget simpelt uagtsomt. Dette kunne være, hvis man har påtaget sig en ledelsesfunktion, hvilket vil betyde, at man kan komme til at ifalde et ledelsesansvar.²⁷

Slutteligt er der undtagelserne til hovedreglen om ingen hæftelse. Disse undtagelse kan deles op i 6 grupper, som lyder: Hæftelse ved lov, hæftelse ved løfte, hæftelse ved økonomisk enhed, hæftelse ved medvirken, hæftelse ved illoyalitet og hæftelsesgennembrud.

---

²⁴ Retsinformation, Selskabsloven

²⁵ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 126

²⁶ Werlauff, 2016, s. 107

²⁷ Werlauff, 2016, s. 106

7 UNDTAGELSERNE TIL UDGANGSPUNKTET

7.1 HÆFTELSE I KRAFT AF LOV

7.1.1 Definition

Den første undtagelse til udgangspunktet er hæftelse i kraft af lov. Det vil sige, at det kan forekomme, at et moderselskab kan komme til at hæfte for sit datterselskab i kraft af en lovbestemmelse.²⁸ Dette er dog ikke noget, som forekommer ofte og vil typisk være i meget specifikke situationer. Et eksempel på dette er sambeskatningsreglerne, hvor der ifølge selskabsskattelovens (SEL) § 31 er en regel om national sambeskatning for koncernforbundne selskaber. Dette betyder, at de koncernforbundne selskaber skal afregne en samlet skat. Moderselskabet samt de øvrige selskaber i koncernen hæfter solidarisk for den del af skatten, som vedrører det enkelte selskabs indkomst, men det er det ultimative moderselskab, som ligeledes er administrationselskab, der står for at betale koncernens samlede skat til SKAT jf. SEL § 31, stk. 6.²⁹ Moderselskabet hæfter altså ved lov for koncernens samlede aconto skat, restskat, samt hvis der måtte være nogle tillæg eller renter over for SKAT. Denne hæftelse opstår dog først, når de overskudsgivende selskaber har indbetalt deres bidrag til moderselskabet.³⁰

7.2 HÆFTELSE I KRAFT AF LØFTE

7.2.1 Definition

Den anden undtagelse er hæftelse i kraft af løfte. Dette betyder, at moderselskabet kan komme til at hæfte ud fra et løfte, som denne har givet.³¹ Dette kunne være i et tilfælde, hvor moder afgiver et løfte om helt eller delvist at ville hæfte for et datterselskabs gæld til en eller flere kreditorer.

---

²⁸ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 127

²⁹ Retsinformation, Selskabsskatteloven

³⁰ Werlauff, 2016, s. 109-110

³¹ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 129

Et løfte kan gives på tre måder. Der kan være tale om en kaution, tredjemandspant eller en støtteerklæring.³² Ved kaution vælger moderen at udstede et kautionsløfte om at ville hæfte for bestemte dele af datterselskabets gæld.³³

Tredjemandspant er ligeledes et løfte fra moderen om at ville hæfte for en del af datterselskabets gæld. Her er der dog tale om en beløbsmæssig begrænset kaution, hvor moderen stiller nogle af sine aktiver i pant for det pågældende selskabs gæld. Der kan endvidere være tale om en kombination af en kaution og et tredjemandspant.³⁴ Endvidere er der den forskel på kaution og tredjemandspant at kaution udelukkende er et obligationsretligt løfte, mens tredjemandspant er udtryk for en tingslig sikkerhed.³⁵

Den sidste form for løfte er støtteerklæringen eller på engelsk "comfort letter". Dette bliver udstedt af moderselskabet som støtte for et selskabs gæld til en bestemt kreditor, hvor der vil typisk være tale om en bank eller en større leverandør.³⁶ En støtteerklæring har som udgangspunkt ikke til hensigt at have retsvirkning som et kautionsløfte, men kan dog alligevel kan ende med at blive det, hvis den efter en ordlyds- og baggrundsfortolkning anses for at være et løfte og hermed får virkning som et kautionsløfte. Det vil derfor ved udformningen af en støtteerklæring blive bestræbt at formulere den, så den ikke er dispositiv. Dvs. at det vil blive bestræbt at formulere en indispositiv støtteerklæring, som ikke er juridisk forpligtende og dermed ikke får virkning som et kautionsløfte fra moderen, som vil kunne komme til at medføre hæftelse.³⁷

De to første former for løfter giver normalt ikke anledning til problemer, da disse er tinglyste forpligtelser, som skaber ret hos kreditor.³⁸ De vil derfor ikke blive behandlet yderligere i denne afhandling. Der hvor der let kan komme opstå problemer er ved støtteerklæringerne. Da det i bund og grund er en fortolkning på ordlyd og formulering, kan der let opstå tvivl, om hvorvidt en støtteerklæring vil komme til at medføre hæftelse eller ej.³⁹ Der har været flere afgørelser på området hvor sager, som umiddelbart har

---

³² Søgaard & Werlauff, 2015, s. 129

³³ Werlauff, 2016, s. 111

³⁴ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 129

³⁵ Andersen & Werlauff, 2014 s. 391

³⁶ Werlauff, 2016, s. 111

³⁷ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 130

³⁸ Andersen & Erik Werlauff, 2014, s. 367

³⁹ Werlauff, 2016, s. 111

lignet hinanden, har haft forskellige udfald. I det følgende vil der blive lavet en analyse af nogle af de vigtige sager, der har været igennem årene.

7.2.2 Sager ud fra retspraksis

Engesvang Trælast, UfR 1994.470 H

I denne højesteretsdom er der tale om et selskab (Engesvang Trælast), der i forbindelse med en rekonstruktion, havde en driftskredit i Jyske Bank A/S. Denne driftskredit var optaget uden nogen form for sikkerhed, men i forbindelse med en kreditudvidelse og forlængelse af kredittens løbetid forlangte Jyske Bank A/S en støtteerklæring af Thyholms Tømmerhandel A/S, som ejede 50 % af Engesvang.⁴⁰

Denne erklæring startede med ordet "hensigtserklæring". Dvs. at hensigten med erklæringen var, at den skulle være indispositiv og dermed ikke et kautionsløfte. Højesteret fandt dog, at erklæringen sluttede med så stærk en ordlyd, at den blev fundet dispositiv. Erklæringen lød således:

"I anledning af at A/S Jyske Bank har stillet kreditfaciliteter til rådighed for A/S Engesvang Trælasthandel 1981, erklærer undertegnede Thyholm Tømmerhandel A/S hermed:

- *at vi altid vil følge selskabets udvikling nøje*
- *at vi ikke uden bankens indforståelse vil afhænde/pantsætte vore aktieposter i selskabet, så længe dettes kredit ikke er indfriet*
- *at vi om fornødent vil tilføre selskabet tilstrækkelige likvide midler til, at det til enhver tid er i stand til at opfylde sine forpligtelser overfor banken".⁴¹*

Engesvang Trælast sagen er et rigtig godt eksempel på en støtteerklæring, som ikke blev udarbejdet med henblik på at være en kaution, men som alligevel endte med at blive det. Højesteret havde altså fokus på ordlyden i støtteerklæringen og ikke overskriften, hvor der stod "Hensigtserklæring". Denne blev afslutningsvist fundet at være så dispositiv, at den måtte medføre hæftelse som kaution over for banken.

---

⁴⁰ Ugeskrift for Retsvæsen, U.1994.470.H

⁴¹ Ugeskrift for Retsvæsen, U.1994.470.H

Dommerne i sagen var dog ikke enige om udfaldet, da 1 af de 4 dommere mente, at der ikke var tale om en tilstrækkelig dispositiv ordlyd, hvilket viser hvor svært det kan være.

Den næste sag minder meget om Engesvang Trælast, men den får ikke det samme udfald. Sagen om SCS Holding skal vise sig, at få stor betydning for den fremtidige udarbejdelse af støtteerklæringer.

S. C. Sørensen, UfR 1998.1289 H

Denne højesteretsdom omhandler Ginge Brand & Elektronik A/S, som var en del af SCS Holding A/S. Der var tale om et selskab, som brugte mange penge på valutaspekulationer og i denne forbindelse havde en kreditramme på 100 mio. kr. i Aktieselskabet Varde Bank. SCS Holding A/S udstedte i forbindelse med denne kreditgivning en støtteerklæring til banken. Et par år senere indtræder SCS Finans A/S, som var 100 % ejet af moderselskabet, i aftalen med Varde Bank A/S i stedet for Ginge Brand & Elektronik A/S. Kreditrammen bliver af flere omgange hævet, før den ender på 500 mio. kr. Hver gang dette sker, udsteder moderen en støtteerklæring til banken. Efter den internationale valutakrise i 1992 går SCS Finans A/S i betalingsstandsning og kort tid efter går SCS Holding A/S ligeledes i betalingsstandsning og går herefter konkurs. VB Finans (tidligere Aktieselskabet Varde Bank) mener nu at have anmeldelsesret for et større beløb i konkursboet for SCS Holding A/S, da denne har udstedt en støtteerklæring til banken til støtte for den gæld, som SCS Finans A/S har til den pågældende bank.

Den støtteerklæring, som SCS Holding A/S udarbejdede på daværende tidspunkt for Ginge Brand & Elektronik A/S, men som SCS Finans A/S senere indtrådte i til den daværende Aktieselskabet Varde Bank, lød således:

"Vi erklærer samtidig i forbindelse med ydelse af ovennævnte, økonomisk at ville støtte Ginge Brand & Elektronik A/S med henblik på, at selskabet vil være i stand til at opfylde sine forpligtelser overfor Aktieselskabet VARDE BANK".⁴²

---

⁴² Ugeskrift for Retsvæsen, U.1998.1289.H

I dette tilfælde finder højesteret, at der ikke er nogen hæftelse, ordlyden i støtteerklæringen findes ikke at være dispositiv. De to sager ligner, som tidligere nævnt, hinanden meget, men noget i indholdet af støtteerklæringerne gør, at de skiller sig ud fra hinanden. I skemaet nedenunder vil de to sager blive holdt op mod hinanden for at se nærmere på, hvad der har gjort forskellen.

	Engesvang Trælast (Jyske Bank A/S) UFR 1994.470 H	S. C. Sørensen (Varde Bank A/S) UFR 1998.1289 H
Hvilken slags kredit?	Driftskredit efter rekonstruktion	Kreditramme på 100 mio. kr. til valutaspekulation
Ordlyden i erklæringen	<i>"... om fornødent vil tilføre selskabet tilstrækkelige midler til, at det til enhver tid er i stand til at opfylde sine forpligtelser over for Jyske Bank A/S"</i>	<i>"... økonomisk at ville støtte S. C. Sørensen A/S med henblik på, at selskabet vil være i stand til at opfylde sine forpligtelser over for Varde Bank A/S"</i>
Løftegiverens handlepligt	<i>"tilføre selskabet midler..."</i>	<i>"økonomisk støtte selskabet"</i>
Den angivne følge af handlingen	<i>"... tilstrækkelige midler til, at det... er i stand til at opfylde..."</i>	<i>"... med henblik på, at det vil være i stand til at opfylde..."</i>
Retsfølge	Hæftelse som ved kaution	Ingen hæftelse

Kilde: Søgaard & Werlauff 2015, s. 138

Til sammenligning af ordlyden i de to sager så må det siges, at formuleringen i Engesvang sagen er noget stærkere end formuleringen i S. C. Sørensens sagen, idet der i Engesvangs støtteerklæring står, at man *"om fornødent vil tilføre selskabet tilstrækkelige midler"*, mens der i S. C. Sørensens står, at man *"økonomisk vil støtte selskabet"*. Det må i sagen om Engesvang siges at være tale om et løfte om at ville handle, såfremt det bliver nødvendigt. Dette vil blive gjort ved at tilføre tilstrækkelige midler til selskabet, således at dette kan opfylde sine forpligtelser over for Jyske Bank. Ordlyden i sagen om S. C. Sørensen er ikke nær så stærk formuleret, idet der står, at man blot vil støtte selskabet økonomisk, hvilket gør at formuleringen ikke fremstår lige så dispositiv, som ordlyden i sagen om Engesvang. Der er altså stor forskel på, om man

som i sagen om Engesvang konkret vil handle ved at tilføre midler, eller om man som i sagen om S. C. Sørensen kun vil støtte selskabet.

I sagen Engesvang var ordlyden endvidere, at man ville "tilføre tilstrækkelige midler", hvor man i sagen om S. C. Sørensen kun skrev "med henblik på". Der kan ligeledes her findes en lille forskel i ordlyden, da dét at ville "tilføre tilstrækkelige midler" udviser mere handlemåde, hvor det kun at ville gøre noget "med henblik på" ikke udviser den samme vilje til at ville handle. En lille forskel men alligevel ikke helt uden betydning.

Ved at se nærmere på henholdsvis Engesvang sagen og S. C. Sørensen sagen, er det tydeligt at se, at det er meget vigtigt, at man tænker sig nøje om, inden man skriver en støtteerklæring, da ordvalget kan komme til at gøre forskellen på om erklæringen fører hæftelse med sig eller ej. I sagen om S. C. Sørensen var der tvivl om udfaldet af sagen, men et flertal fandt ikke ordlyden i støtteerklæringen dispositiv, hvilket betød, at der snarere var tale om en faktisk udtalelse om moderens intentioner end et egentligt kautionsløfte.⁴³ Det skal endvidere nævnes, at der selvfølgelig kan være andre faktorer, som spiller ind på en sådan afgørelse. Dette kunne være et spørgsmål om hvad kreditten har været brugt til, indholdet af aftaleforholdene m.m. Dog vil det ofte være ordlyden i støtteerklæringen, som viser sig, at være af største vigtighed.

I den næste sag kommer Højesteret med en principiel udtalelse, som omhandler hvad der ifølge Højesterets praksis er bestemmende for, om en støtteerklæring er bindende eller ej.

ProTeleVision, UfR 2011.2726/2 H

Denne sag omhandler et moderselskab, Unique Broadband Systems, Inc., som udarbejder en støtteerklæring overfor et selskab, GPV Elbau Electronics A/S, som har et engagement med det 100 % ejede datterselskab ProTeleVision Technologies A/S. Da ProTeleVision Technologies A/S gik konkurs, prøvede GPV Elbau Electronics A/S at rejse krav over for moderselskabet Unique Broadband Systems, Inc for at få dette til at dække det tab, som GPV Elbau Electronics A/S som følge af konkursen. Den pågældende støtteerklæring har følgende indhold:

---

⁴³ Werlauff, 2016, s. 112

"...vi beholder vores aktiebeholdning på et hundrede procent af datterselskabets aktiekapital, og at vi hverken vil sælge eller på anden vis afhænde nogen del af omtalte beholdning..."

Vi bekræfter endvidere, at vi løbende gennemgår PTV's status, som det er vores politik at støtte økonomisk, og at vi udøver vores indflydelse med henblik på at sikre, at GPV ikke lider tab, som er begrænset til ovennævnte aftalte beløb i forbindelse med engagementet som underleverandør til PTV....

Vi accepterer, at vi, hvis vi ikke opfylder vores forpligtelser i henhold til denne støtteerklæring, er forpligtet til at godtgøre GPV det tab, som det i så fald måtte lide.

bekræfter udtrykkeligt, at nærværende støtteerklæring forbliver fuldt ud i kraft, så længe PTV skylder ovennævnte beløb til GPV, eftersom vi løbende fører kontrol med datterselskabets engagement med GPV".⁴⁴

Højesteret fandt i denne sag ikke, at moderen skulle hæfte for datterens tab og kommer endvidere med en principiel udtalelse:

"Det følger af Højesterets praksis vedrørende støtteerklæringer, at det i første række er indholdet af den konkrete støtteerklæring, som er bestemmende for, i hvilket omfang en erklæringsgiver bliver forpligtet over for erklæringens adressat".⁴⁵

Højesteret siger altså, at det er ordlyden, som er det vigtigste element i en støtteerklæring, så det er derfor utrolig vigtigt, at formulere sig rigtigt, så man ikke kommer til at hæfte.

I denne sidste sag er der et eksempel, hvor støtteerklæringen er skrevet i selskabets årsrapport, hvilket ligeledes ikke kommer til at medføre hæftelse.

---

⁴⁴ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2011.2726/2.H

⁴⁵ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2011.2726/2.H

Centralsavværket A/S, UfR 2009.1512 H

Denne sag omhandler to personer, som hver ejer 50% af aktiekapitalen i Centralsavværket A/S, der igennem flere år havde haft et driftsunderskud. I selskabets årsberetning for 1998/99 blev der indsat en erklæring:

*“Selskabets bestyrelse og ejere vil sørge for den nødvendige kapital til selskabets fortsatte drift og fremadrettede udvikling”.*⁴⁶

I årsberetningen for 1999/2000 blev der indsat en erklæring, hvoraf det fremgik, at selskabets aktionærer havde:

*“tilkendegivet, at de vil stille likviditet til rådighed i form af lån således, at selskabet samlet forventes at have den nødvendige likviditet til at kunne gennemføre de budgetterede aktiviteter for det kommende år”.*⁴⁷

Selskabet meldte herefter betalingsstandsning i 2001 og kom efterfølgende under konkursbehandling. Skov- og Naturstyrelsen var begge kreditorer i konkursboet, og de valgte at lægge sag an ved domstole, idet de ikke mente, at de to kapitalejere havde opfyldt deres forpligtelser i henhold til erklæringerne i årsberetningerne. De søgte derfor erstatning hos disse personligt.

Højesteret fandt dog ikke, at disse erklæringer gav grundlag for personlig hæftelse, idet disse blot var “generelle udsagn” rettet mod en “ubestemt personkreds”. Højesteret fandt endvidere ikke, at det af ordlyden fremgik, at der var tale om en indeståelse for en opfyldelse af selskabets forpligtelser over for dets kreditorer.⁴⁸

Det kan ud fra denne fag ses, at der skal være tale om en meget specifik ordlyd i støtteerklæringen, for at der kan komme til at forekomme hæftelse. Ordlyden i denne erklæring er simpelthen for uspecifik og diffus til at kunne komme til at medføre hæftelse. End ikke det at den var skrevet i selskabets årsberetning, var nok til at medføre hæftelse.

---

⁴⁶ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2011.2726/2.H

⁴⁷ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2011.2726/2.H

⁴⁸ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2011.2726/2.H

7.2.3 Sammenfatning

Ved at se på Engesvang Træløst sagen og S. C. Sørensen sagen og de små forskelle der er at finde i deres støtteerklæringer, så er det tydeligt, at det gælder om at veje sine ord, når der skal udarbejdes en støtteerklæring. Det er altså ordlyden i en støtteerklæring, som er afgørende for, om en kapitalejer eller et kapitalselskab kommer til at hæfte, og det kan være små marginaler, som gør forskellen. Det er derfor utrolig vigtigt at tænke sig grundigt om, inden man udarbejder en støtteerklæring; i hvert fald hvis det er meningen, at den ikke skal være dispositiv. Det vil derfor være tilrådeligt at bruge en ordlyd lignende den i S. C. Sørensen sagen, da denne er et godt eksempel på en støtteerklæring, som ikke er bindende. Netop det faktum at det er ordlyden, som er utrolig vigtig, kommer Højesteret også med en principiel udtalelse om i ProTelevision sagen.

7.3 HÆFTELSE I KRAFT AF ØKONOMISK ENHED

7.3.1 Definition

Den tredje undtagelse er hæftelse i kraft af økonomisk enhed. Begrebet "økonomisk enhed" bruges i tilfælde hvor moder og datter opererer tæt sammen i én økonomisk enhed og dermed har karakter af at være én virksomhed.⁴⁹ Det kunne eksempelvis være, at alle strategiske beslutninger i datterselskabet skal besluttes i moderselskabet.

Moderen kan herved komme til at hæfte for sit datterselskabs forpligtelser i kraft af, at de betegnes som én økonomisk enhed. Det vil sige, at hvis datterselskabet optager gæld, vil moderselskabet komme til at hæfte for denne. Man kan i bund og grund sige, at det på mange måder ligner et interessentskab, hvor gæld, som er stiftet af den ene interessent, vil medføre hæftelse af kautionslignende karakter for den anden interessent, da begge selskaber hæfter for forpligtelserne i selskaberne.⁵⁰

Begrebet økonomisk enhed er mest set i EU retten, men er ligeledes kendt i dansk ret dog under andre betegnelser, som det allerede tidligere nævnte interessentskab. Der var for nogle år siden nogle sager i Danmark, som netop omhandlede dette.⁵¹

---

⁴⁹ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 142

⁵⁰ Werlauff, 2016, s. 117

⁵¹ Werlauff, 2016, s. 119

7.3.2 Sager ud fra retspraksis

Ambi tilbagebetalingssagerne

Disse sager omhandlede en dansk afgift, som var blevet pålagt de danske virksomheder i stedet for en række andre udgifter, som var blevet fjernet. Denne afgift blev erkendt EU-stridig, da ambi'en lignede momsen, og dette var i strid med et momsdirektiv. Herefter kom der mange retsopgør i løbet af årene i forbindelse med tilbagebetalingen af den ulovligt opkrævede afgift. Der opstod nemlig ved tilbagebetalingen problemer, idet selskaberne ikke kunne få det fulde beløb tilbage, som de havde betalt i ambi. Havde et selskab ex betalt 100 i ambi og derved sparet 30, ved at ambi'en havde erstattet nogle andre afgifter, så kunne selskabet kun få 70 tilbage. Det samme gjaldt for koncernforbundne selskaber, hvor der blev foretaget en modregning. Dvs. at hvis et selskab i en koncern skulle have 100 tilbage, og et andet selskab i koncernen havde sparet 30, så fik det første selskab kun 70 tilbage, og ligeledes skete dette mellem selskaber og deres hovedaktionærer. Der skete simpelthen i mange tilfælde en identifikation mellem søsterselskaber eller mellem et selskab og dets hovedaktionær, så de blev set på, som udgjorde de ét selskab eller én økonomisk enhed. Landsretten gav SKAT ret til dette på baggrund af det erstatningsretlige udtryk: "compensatio lucri cum damno", hvilket vil sige, at fortjenesten bliver modregnet i tabet. Der må altså kun ske en erstatning af tabet, da en sådan erstatning ikke må medføre berigelse.⁵² Dette fradrag blev dog ligeledes kendt EU stridigt, men da var der gået så lang tid, at Højesteret lod de foretagne fradrag forblive.⁵³

Akzo Nobel, C-97/08 P af 10/9 2009

I denne EU dom er der tale om et hollandsk moderselskab og dets 4 datterselskaber, som det direkte eller indirekte ejede 100 %. I datterselskaberne blev der produceret B-vitaminer til veterinær brug. Disse datterselskaber deltog i denne forbindelse ifølge EU Kommissionen i en ulovlig karteldannelse på både europæisk og globalt niveau med andre medicinalvirksomheder. Denne karteldannelse havde til formål at begrænse konkurrencen. De involverede Akzo Nobel selskaber blev af Kommissionen idømt en

---

⁵² Werlauff, 2016, s. 119

⁵³ Werlauff, 2016, session 5, slide 13

bødestraf på 20,99 mio. EUR og det blev i den forbindelse gjort klart, at alle 5 selskaber i koncernen hæftede solidarisk herfor. Det blev lagt til grund, at da moderselskabet havde en afgørende indflydelse på datterselskaberne grundet mangel på forretningsmæssig selvstændighed hos datterselskaberne, så udgjorde alle selskaberne én økonomisk enhed.⁵⁴

I dommens præmis 56 står der endvidere:

*”Når en sådan økonomisk enhed overtræder konkurrencereglerne, påhviler det den ifølge princippet om personligt ansvar at stå til regnskab for overtrædelserne.”*⁵⁵

Domstolen siger altså, at når der er blevet fastslået, at der er tale om en økonomisk enhed, så er der et personligt ansvar og ejeren kan derfor ifalde ansvar på lige fod med datterselskaberne. På dette punkt er der altså en klar lighed med den kendte I/S struktur.

I denne sag er der altså tale om et moderselskab, som ejer alle sine datterselskaber 100 %. Selskabet har herved en mulighed for at udøve bestemmende indflydelse. Det at et selskab har muligheden for at udøve bestemmende indflydelse er dog ikke nok til at lave en afgørelse, da moderselskabet også rent faktisk skal udnytte denne bestemmende indflydelse i datterselskaberne. I denne sag blev det dog anset som nok, at der gennem det 100 % ejerskab forelå en bestemmende indflydelse. Dette ses i dommens præmis 61, hvori der står:

”Det er under disse omstændigheder tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at hele kapitalen i et datterselskab ejes af moderselskabet for at formode, at moderselskabet udøver en afgørende indflydelse på dette datterselskabs handelspolitik. Kommissionen vil derefter være i stand til at anse moderselskabet for solidarisk ansvarligt for betaling af den bøde, som er pålagt datterselskabet, medmindre dette moderselskab, som det påhviler at afkræfte den pågældende formodning, fører tilstrækkelige beviser med

---

⁵⁴ InfoCuria, Akzo Nobel dom

⁵⁵ InfoCuria, Akzo Nobel dom

henblik på at bevise, at dets datterselskab optræder selvstændigt på markedet”.⁵⁶

Det var altså moderselskabet, som skulle bevise, at det ikke havde gjort brug af sin bestemmende indflydelse i datterselskabet, men at datterselskabet selv havde stået for at tage beslutningerne. Denne bevisbyrde kunne moderselskabet ikke løfte, og det kom derfor til at hæfte på lige fod med sine datterselskaber, da de ifølge Kommissionen udgjorde en økonomisk enhed.

Ved gennemgang af Akzo Nobel sagen kunne det minde meget om et objektivt ansvar, hvor der ikke kræves en culpøs handling. EU domstolen understreger dog, på trods af at moderselskabet kom til at hæfte, at der ikke tale om et objektivt ansvar. Dette fremgår af præmis 77 i dommen:

”Det skal hertil bemærkes, som det fremgår af denne doms præmis 56, at de fællesskabsretlige konkurrenceregler bygger på princippet om personligt ansvar for den økonomiske enhed, som har begået overtrædelsen. Hvis moderselskabet imidlertid er en del af denne enhed, der således som nævnt i denne doms præmis 55 kan være sammensat af flere juridiske personer, kan dette moderselskab anses for at være solidarisk ansvarligt med de andre juridiske personer, som udgør denne enhed, for overtrædelser af konkurrenceretten. Selv om moderselskabet således ikke deltager direkte i overtrædelsen, udøver det i en sådan situation en afgørende indflydelse på de datterselskaber, som har deltaget i overtrædelsen. Det følger heraf, at moderselskabets ansvar i denne sammenhæng ikke kan anses for at være et objektivt ansvar”.⁵⁷

Kommissionen mener altså ikke, at et moderselskab automatisk kommer til at hæfte for sit datterselskab.

---

⁵⁶ InfoCuria, Akzo Nobel dom

⁵⁷ InfoCuria, Akzo Nobel dom

Eni SpA, dom 8/5 2013, C-508/11 P

Denne sag omhandler Karteldannelse indenfor plastindustrien. Eni SpA, som er moderselskab, blev sammen med et af sine datterselskaber Versalis, dømt til solidarisk at hæfte for en større bøde angående den nævnte karteldannelse. Denne bøde blev væsentlig højere, da den omtalte begivenhed havde foregået over en længere årrække, samt det faktum at Kommissionen fandt at Eni ved 2 tidligere begivenheder havde overtrådt EU's konkurrenceret.

Eni var ikke enig i dette og krævede en annullation af denne beslutning samt subsidiært en annullation eller nedsættelse af den pågældende bøde. Eni er under den opfattelse, at Kommissionen fejlagtigt har dømt Eni som moderselskab til at være ansvarlig for datterselskaberne og dermed at have brugt sin indflydelse på deres forretningspolitik. Kommissionens svar på dette kan læses i dommens præmis 46:

”Det bemærkes indledningsvis, at det fremgår af fast retspraksis, at i henhold til artikel 101 TEUF kan et datterselskabs adfærd tilregnes moderselskabet, bl.a. når datterselskabet, selv om det er en selvstændig juridisk person, ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet, navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder. I en sådan situation, hvor moderselskabet og datterselskabet er en del af samme økonomiske enhed og således udgør én virksomhed i artikel 101 EF's forstand, kan Kommissionen således rette en beslutning, hvorved der pålægges en bøde, til moderselskabet, uden at der kræves en konstatering af, at sidstnævnte var direkte impliceret i overtrædelsen...”.⁵⁸

I dommens præmis 47 står endvidere følgende:

”Det fremgår ligeledes af fast retspraksis, at i det særlige tilfælde, hvor et moderselskab ejer hele eller størstedelen af kapitalen i sit datterselskab, som har overtrådt Unionens konkurrenceregler, foreligger der en afkræftelig formodning om, at nævnte moderselskab faktisk har udøvet en afgørende indflydelse på datterselskabet. I en sådan situation er det tilstrækkeligt, at

---

⁵⁸ InfoCuria, Eni dom

Kommissionen godtgør, at moderselskabet besidder hele eller størstedelen af kapitalen i et datterselskab, for at antage, at den nævnte formodning er opfyldt...”.⁵⁹

Kommissionen gør altså klart, at så snart et moderselskab ejer 100 % eller størstedelen af kapitalen i sit datterselskab, så ligger der ifølge retspraksis en formodning om, at moderselskabet faktisk har udøvet en afgørende indflydelse på datterselskabet. Det er altså nok, at der konstateres, at moderselskabet besidder 100 % eller størstedelen af kapitalen i pågældende datterselskab. Endvidere gør kommissionen klart, at selv om datterselskabet er en selvstændig juridisk person, kan datterselskabets adfærd tillægges moderselskabet, når datterselskabet ikke frit bestemmer sin adfærd men bliver underlagt ordrer fra moderselskabet. Moderselskabet kan hermed pålægges en bøde, på trods af at det ikke kan konstateres, at dette var impliceret i den pågældende overtrædelse.

The Dow Chemical Company, C-179/12 P af 26/9 2013

I denne EU dom er der ligeledes tale om et datterselskab, som blev dømt for ulovlig karteldannelse. Her er der dog til forskel fra ovenstående tale om to moderselskaber, som hver ejede 50 % af datterselskabet, hvoraf det ene moderselskab var Dow Chemical. Der var hermed ikke bestemmende indflydelse i form af dette ejerskab, men moderselskaberne havde begge en negativ indflydelse, hvilket betyder, at de hver især kunne sige nej til en given transaktion eller lignende, da der skulle forelægge enighed herom. På dette grundlag gjorde EU domstolen gældende, at da de strategiske beslutninger skulle accepteres hos de to moderselskaber og disse skulle være enige herom, så var der tale om en økonomisk enhed. Så på trods af store protester fra Dow Chemical, som ikke mente, at da de som moderselskaber, kun havde en negativ indflydelse, så kunne de ikke komme til at hæfte, så slog EU Domstolen fast, at selskaberne udgjorde én økonomisk enhed, hvilket betød, at moderselskaberne hæftede for datterselskabet.⁶⁰

---

⁵⁹ InfoCuria, Eni dom

⁶⁰ InfoCuria, Dow Chemical dom

Der er altså i denne dom heller ikke tale om en objektiv hæftelse, men det må siges, at bevæge sig mere og mere i den retning.

7.3.3 Sammenfatning

Det kan ud fra ovenstående sager udledes, at der stadig ikke er tale om et objektivt ansvar ved bestemmende indflydelse. Det kræves altså stadig, at der er tale om en økonomisk enhed, før et moderselskab kan komme til at hæfte for sit datterselskabs forpligtelser. Det kan dog også tydeligt ses, at det går længere og længere i retningen af et objektivt ansvar, da der ikke skal meget til, før end der bliver konstateret: Økonomisk enhed.

I Akzo Nobel sagen var det moderselskabet, som skulle bevise, at det ikke havde gjort brug af sin bestemmende indflydelse i datterselskabet, hvilket i sig selv ikke er nogen let opgave. Det betyder derfor, at ved at pålægge moderen denne opgave, bliver der ligeledes pålagt en tung byrde, som kan være meget svær at løfte. I Dow Chemical sagen er det nok, at moderselskaberne har en negativ indflydelse, før end der bliver konstateret, at der er tale om en økonomisk enhed.

7.4 HÆFTELSE I KRAFT AF MEDVIRKEN

7.4.1 Definition

Den fjerde undtagelse er hæftelse i kraft af medvirken. Dette betyder, at hvis moderen/kapitalejeren aktivt gennem ordrer og/eller instrukser til datterselskabet har været medvirkende til, at en forpligtelse er opstået, vil dette kunne komme til at føre til hæftelse eller ansvar. Der kan både være tale om, at moderen konkret på culpøs måde har medvirket, men der kan også være tale om en bestemt handlemåde, der gør, at moderen bliver draget til ansvar for den pågældende forpligtelse, selv om den pågældende handling ikke har været culpøs.⁶¹ Det vil derfor normalt kræves, at der er blevet begået et kvalificeret retsbrud over for en tredjemand enten i eller uden for kontraktforhold, da en kapitalejer selvfølgelig ikke til enhver tid hæfter på lige fod med sit selskab, selv om vedkommende har medvirket til den handling, der er blevet begået. Der skal derfor "noget mere til", før end en kapitalejer kan blive holdt medansvarlig.⁶²

---

⁶¹ Werlauff, 2016, s. 120-121

⁶² Søgaard & Werlauff, 2015, s. 146

I enkelte tilfælde kan det altså ske, at moderen/kapitalejeren alligevel kommer til at hæfte, selv om der ikke er sket en culpøs handling.

7.4.2 Sager ud fra retspraksis

Microsoft-krænkelsen, UfR 1999.326 Ø

I denne sag er der tale om en eneansvarshaver, som forestod den daglige drift i et selskab, og som ligeledes var direktør i dette selskab. Selskabet har groft krænket Microsofts ophavsrettigheder ved at selskabet har fremstillet edb-programpakker uden at have en licens. Disse pakker er herefter blevet videresolgt, hvilket Microsoft vil have erstatning for, da det anslås, at Microsofts tab var over 1 mio. kr. Selskabet, som Microsoft har krævet erstatning fra, er dog gået konkurs. På trods af at sagsøgte nedlagde påstand om frifindelse, fandtes det, at kapitalejeren havde et personligt medansvar for krænkelse af Microsofts enerettigheder efter ophavsloven og hæftede derfor på lige fod med sit konkursramte anpartsselskab og blev dømt til at betale 1 mio. kr. til Microsoft Corporation med tillæg af procesrente samt 50.000 kr. i sagsomkostninger.⁶³

Der er her tale om et ansvar uden for kontrakt, da der ikke var indgået en kontrakt imellem Microsoft og det pågældende selskab. Det selskab, som Microsoft har krævet erstatning fra er gået konkurs, hvilket gør, at kapitalejeren i det selskab, som er gået konkurs, blev fundet medansvarlig. Dette skyldes, at det var ham personligt, som tog beslutningerne i det daværende selskab, da han jo var hovedkapitalejer. Der er altså her et tilfælde uden for kontraktforhold, hvor en tidligere hovedkapitalejer bliver fundet medansvarlig og dermed får et erstatningsansvar overfor det skadelidte Microsoft.

Arkitektens tilsynssvigt, UfR 2003.915 Ø

Denne sag omhandler en arkitekt, som ejede alle anparterne i et bygherreselskab og sidenhen halvdelen. Dette selskab får en byggeopgave i et andelsbyggeri, som arkitekten udfører gennem sin virksomhed. Det viser sig ved 5-års eftersynet, at byggeriet er behæftet med alvorlige mangler, hvilket bliver udbedret af

---

⁶³ Ugeskrift for Retsvæsen, U.1999.326 Ø

byggeskadefonden, som herefter søger regres. Da selskabet var opløst blev kravet rettet mod arkitekten. Det blev antaget, at de nævnte mangler kunne have været undgået, hvis bygherreselskabet havde overholdt kvalitetssikringscirkulærets krav om udarbejdelse af tilsynsplan og kontrolplan, hvilket gør at bygherreselskabet er erstatningsansvarligt for manglerne. Da selskabet er opløst, søges der i stedet om at få dom over arkitekten personligt. Dette lykkedes, da arkitekten havde udarbejdet arkitektprojektet og dermed godt vidste, at der ikke var blevet udarbejdet ingeniørprojekt eller produktionstegninger. Arkitekten havde altså afholdt sig fra at sørge for at selskabet traf de nødvendige forholdsregler til opfyldelse af kravene i kvalitetssikringscirkulæret og blev dermed fundet erstatningsansvarlig over for andelsboligforeningen og dermed overfor byggeskadefonden og blev dømt til at betale 2.999.875 kr.⁶⁴

Der er i denne sag tale om selskabets ansvar i kontraktforhold, idet der er indgået en aftale imellem bygherreselskabet og andelsboligforeningen, som har bestilt byggeopgaven. Da selskabet, der søges dom over, er blevet opløst, søges der i stedet for dom over arkitekten personligt. Dette lykkedes, da der var blevet lavet alvorlige faglige fejl i det udførte byggearbejde, samt der har været en manglende kontrol med, at bygherrefirmaet opfyldte de nødvendige krav, hvilket arkitekten som sagkyndig burde have vidst.

Den næste sag ligner umiddelbart denne her sag meget, da begge sager omhandler fejl. Udfaldet bliver noget helt andet.

Villaen og garagen, UfR 2016.1329 V

Denne sag omhandler en arkitekt, som ejer et rådgivningsfirma, Bygform-Artform Group af 1964 ApS. Dette rådgivningsfirma bliver kontaktet af et par, som har brug få hjælp til opførelse af en toplans villa med garage i kælderen med direkte nedkørsel fra vejen. Arkitekten lavede et forprojekt og tegninger samt en visualisering af projektet. Da der var blevet gravet ud og blevet støbt, opdager parret, at indkørslen til garagen er for stejl til, at der kan køre en bil derned. Arkitekten kommer med flere løsningsforslag, som parret ikke vil godtage, hvorefter de ser sig nødsaget til at

---

⁶⁴ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2003.915 Ø

installere en bilelevator. Rådgivningsfirmaet bliver erklæret konkurs, og parret lægger derfor sag an mod arkitekten, da de mener, at han efter et retsbrudssynspunkt hæftede for denne grove projekteringsfejl. Arkitekten mente ikke, at han var ansvarlig for fejlen, da han mente, at landinspektøren burde have sagt fra over for den stejle nedkørsel.⁶⁵

Byretten fandt, at arkitekten havde lavet en klar og professionel fejl, samt at fejlen var af sådan en grovhed, at der skulle statueres et direkte ansvar for arkitekten, som derfor var erstatningspligtig overfor parret.

Landsretten fandt ligeledes, at rådgivningsselskabet, som arkitekten ejede, var erstatningsansvarlig over for parret. De fandt dog, at den begåede rådgivningsfejl ikke var af en sådan grovhed, at arkitekten kunne holdes direkte ansvarlig, hvorfor han blev frifundet.⁶⁶

I denne sag er byretten og landsretten altså ikke enige. Byretten finder arkitekten direkte ansvarlig efter et efterretsbrudssynspunkt, mens landsretten finder at rådgivningsselskabet er erstatningsansvarligt, men at arkitekten ikke kan holdes direkte ansvarlig.

Flyttefirmaet, UfR 2009.2269 V

Denne sag omhandler et flyttefirma, som benytter sig af meget grove forretningsmetoder. Det startede med at selskabet gav et rigtig godt tilbud for flytning af indbo til udlandet. Da kunden så modtog regningen for flytningen, var den væsentlig højere end det, som tilbuddet oprindeligt lød på. Kunden nægtede at betale regningen og valgte nogle dage senere at ophæve aftalen, da regning og tilbud ikke stemte overens. Dette resulterede i, at selskabet nægtede at udlevere indboet, som dog blev udleveret efter en tur i fogedretten. Landsretten fandt frem til at kunden havde været i sin fulde ret til at opkræve den pågældende aftale, og at flyttefirmaet ikke havde haft ret til at tilbageholde indboet. Hovedkapitalejeren, som ligeledes var direktør i selskabet, blev derfor fuldt erstatningspligtig, da det blev fundet bevist, at kapitalejeren bevidst var kommet med et tilbud med et lavt beløb for herefter at undlade

---

⁶⁵ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2016.1329

⁶⁶ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2016.1329

at opfylde aftalen. Kapitalejeren havde altså bevidst handlet til skade for kunden. Forholdet var så groft, at kapitalejeren blev fundet at hæfte på lige fod med det nu insolvente selskab.⁶⁷

Der er i denne sag ligeledes tale om selskabets ansvar i kontraktforhold, da der er indgået en aftale imellem flyttefirmaet og de pågældende kunder. Det findes at hovedkapitalejeren skal hæfte sammen med selskabet pga. forholdets grovhed.

Nedenfor ses en EU dom, som viser hvordan en ikke-culpøs medvirken, muligvis kan komme til at medføre ansvar.

Aventis Pasteur, C-358/08 af 2/12 2009

I denne sag er der tale om et fransk moderselskab og et britisk datterselskab. Det britiske datterselskab markedsfører en vaccine i England, der fører til, at en engelsk patient bliver skadet. Den engelske patient vælger at sagsøge det britiske selskab ved en britisk domstol, hvilket det britiske selskab laver en indvending imod, da de blot er importør af vaccinen men ikke EU producent. Det er det franske moderselskab, som hører hjemme i Frankrig, der er EU producenten, og det er derfor det, som skal sagsøges. Derfor forsøger den engelske patient at ændre navnet på den sagsøgte i sin stævning for den britiske domstol. Dette kan dog ikke lade sig gøre, da 10 års fristen er overskredet. Herefter vælger EU domstolen af sig selv, at give den engelske patient noget rådgivning, som vedkommende kan bruge i processen.⁶⁸ EU domstolen giver den engelske patient to muligheder til at finde ud af, om der alligevel forefindes et krav:

- *Da det britiske datterselskab ikke klart har svaret på, hvem den egentlige producent er, kan det britiske selskab måske i virkeligheden betragtes som producent.*
- *Den engelske patient kan undersøge om det faktisk er det franske moderselskab, som har besluttet at bringe vaccinen på markedet i England. Hvis beslutningen ikke er blevet truffet hos datterselskabet, men derimod hos moderselskabet, eller hvis moderselskabet bare har været medvirkende til beslutningen, så har moderselskabet været medvirkende til de handlinger, som datterselskabet har foretaget. Der vil i dette tilfælde være et importøransvar hos moderselskabet, og*

---

⁶⁷ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2009.2269 V

⁶⁸ InfoCuria, Aventis Pasteur

det vil derfor kunne blive sat ind som sagsøgt i stedet for eller sammen med datterselskabet.

I tilfælde af at det kan bevises, at det er det franske moderselskab, som har truffet beslutningen eller blot har været medvirkende til at træffe en beslutning om at bringe vaccinen ind på det engelske marked, så kan den engelske patient sagsøge det franske moderselskab enten alene eller også sammen med det britiske datterselskab. Det franske moderselskab har i dette tilfælde ikke begået en culpøs handling, men det kan alligevel blive draget til ansvar for den pågældende beslutning, da det har medvirket gennem sine handlinger.⁶⁹

7.4.3 Sammenfatning

På trods af at der ikke er medtaget ret mange sager, kan det alligevel, ved at sammenholde udfaldene af de fire ovenstående sager, udledes, at der skal være tale om, at der er blevet begået klare faglige fejl, eller at der skal være tale om meget grove forhold, for at et moderselskab og/eller en kapitalejer kan komme til at ifald ansvar over for en tredjemand.

I sagerne om Microsoft og Flyttefirmaet er der ifaldet ansvar grundet særligt grove forhold, mens der i sagen om Arkitektens tilsynssvigt samt sagen om Villaen og garagen er ifaldet ansvar grundet klare faglige fejl. Der er så den forskel i sagen om Arkitektens tilsynssvigt samt sagen om Villaen og garagen, at fejlene i den ene anses for at være så grove, at kapitalejeren findes medansvarlig, mens fejlene i sagen om Villaen og garagen ikke findes at være tilstrækkeligt grove til at kapitalejeren bliver medansvarlig. Det er derfor disse forhold, som er vigtige, når det kommer til spørgsmålet om, hvad det skal til for at et kapitalselskab/en kapitalejer kan ifalde ansvar. Der skal altså enten være tale om et meget groft forhold eller der skal være klare faglige fejl. Fejlene skal dog være af en tilstrækkelig grov karakter for at ansvaret strækker sig op til kapitalejeren personligt.⁷⁰

I den sidste sag om Avensis Pasteur ses et eksempel på, at der måske kan forekomme ansvar, selv om der ikke har været tale om en culpøs handling.

---

⁶⁹ Forelæsning, session 5, slide 18

⁷⁰ Werlauff, 2016, s. 124

7.5 HÆFTELSE I KRAFT AF ILLOYALITET

7.5.1 Definition

Den femte undtagelse er hæftelse i kraft af illoyalitet. Da illoyalitet i mange tilfælde må blive betragtet, som en culpøs handlemåde, vil dette selvfølgelig kunne medføre ansvar. Der er altså her ikke tale om en objektiv hæftelse, men derimod en skyldig handlemåde. Det kan være en illoyalitet over for tredjemand og dennes allerede bestående formueinteresse i selskabet som bringes i risiko på en uforsvarlig måde, hvilket vil medføre en forringelse af fyldestgørelsesmuligheden. Der kan ligeledes være tale om en retslig udhuling af en kreditors pant, eller der kan være tale om en illoyal handlemåde over for en medejer, hvilket sandsynligvis vil medføre et tab.⁷¹

7.5.2 Sager ud fra retspraksis

Satair, UfR 1997.364 H

Denne sag omhandler et aktieselskab, som ejer et datterselskab med et bankindestående på ca. 24,5 mio. kr. og en latent skattegæld på ca. 13 mio. kr. Dette datterselskab bliver solgt til et andet aktieselskab for en købesum på ca. 21,9 mio. kr. Aftalen ifølge købekontrakten er, at købe summen på nær 1 mio. kr. skal betales på overtagelsesdagen, at datterselskabet skal overføre sit bankindestående til købers konto i selskabets navn, samt at købers revisor ligeledes på overtagelsesdagen skal bekræfte, at der er blevet modtaget købstilbud på nogle leasingaktiver, som datterselskabet skulle erhverve således at skattegælden ville blive udlignet. Der bliver dog aldrig erhvervet nogle leasingaktiver, og selskabet går senere konkurs. Konkursboet rejser herefter et krav mod det kapitalselskab, der solgte datterselskabet, da den aftalte restkøbesum på ca. 20,9 mio. kr. var blevet betalt med datterselskabets egne midler og dermed i strid med den tidligere ApS lov. Der kunne dog ikke rejses krav om tilbagebetaling, da dette påhvilede det købende kapitalselskab. Det fandtes dog, at det sælgende kapitalselskab på uforsvarlig måde have tilsidesat skattevæsenets interesser og blev derfor erstatningspligtig for skattekravet på ca. 13 mio. kr.⁷²

---

⁷¹ Søgaard & Werlauff, 2015, s. 149-150

⁷² Ugeskrift for Retsvæsen, U.1997.364 H

Denne her sag er et eksempel på en forringelse af kreditors fyldestgørelsesmulighed i forbindelse med salg af et selskab. I dette tilfælde er der tale om en tvangskreditor i form af SKAT, der her bliver handlet illoyalt over for. Her er der tale om, at en hovedaktionær griber aktivt ind i ledelsen af sit datterselskab. Derfor gør domstolene brug af denne bestemmelse i selskabslovens § 361, stk. 1 som siger:

” Stiftere og medlemmer af ledelsen, som under udførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt har tilføjet kapital selskabet skade, er pligtige til at erstatte denne. Det samme gælder, når skaden er tilføjet kapitalejere eller tredjemand.”⁷³

Det var derfor i dette tilfælde nok med simpel uagtsomhed til at blive holdt ansvarlig.

Taster Wine, UfR 2006.3050 H

I denne sag havde et moderselskab solgt sit datterselskab til et andet selskab. I denne forbindelse afgav det sælgende selskab en erklæring hvori der stod, at datterselskabet ikke havde nogle skjulte forpligtelser. Efterfølgende rejser et helt andet selskab et krav imod datterselskabet vedrørende køb af en aktiepost, hvilket ikke var blevet oplyst af det sælgende selskab. Kapitalen bliver nedsat i datterselskabet og det fortsætter til trods for det krav, som var blevet rejst mod det, med at udlodde overskud. Da datterselskabet endelig blev dømt i sagen, var der ikke kapital nok til at fyldestgøre de krav, som der var mod selskabet. Konkursboet rejste blandt andet krav mod bestyrelserne i det sælgende selskab, det køvende selskab samt i datterselskabet. Højesteret fandt dog ikke, at det sælgende selskab havde påtaget sig nogle forpligtelser over for sit tidligere datterselskab. Hverken i forbindelse med den skrevne erklæring, ved ansvarspådragende adfærd eller på anden vis i forbindelse med salget af dattervirksomheden. Højesteret fandt dog, at selv om kapitalnedsættelsen og udlodninger i datterselskabet var foretaget på lovlig vis, så have det køvende selskab handlet i strid med god handlemåde, da denne havde kendskab til kravet mod datterselskabet, da der var blevet foretaget kapitalnedsættelse og udbytteudlodning. Det nye moderselskab og bestyrelsen i datterselskabet blev derfor fundet

---

⁷³ Retsinformation, Selskabsloven

erstatningsansvarlige over for konkursboet for de udloddede beløb; dog var en del af kravet mod bestyrelsen i datterselskabet forældet.⁷⁴

Her havde moderselskabet altså handlet illoyalt over for det selskab, som har rejst et krav imod datterselskabet, ved at lave en kapitalnedsættelse samt forsat at udlodde overskud på trods af, at der er et krav mod datterselskabet.

Ulmadan Production, UfR 2011.1052 H

Denne sag omhandler en direktør, som var hovedaktionær i et selskab, som endvidere ejede aktierne i to andre selskaber, som han ligeledes var direktør af samt medlem i bestyrelserne. Direktøren lavede på vegne af Ulmadan Production A/S og Ulmadan Research & Development A/S en aftale med et factoringselskab, Midt Factoring A/S, som fik overdraget nogle fordringer. Direktøren "glemte" dog at fortælle factoringselskabet, at der efter dette havde fået overdraget fordringerne, så var der blevet foretaget nogle køb hos de pågældende kunder, hvilket gjorde, at kravet mod kunderne ikke længe eksisterede, og factoringselskabet led derfor et tab. Da factoringselskabet ikke modtager betaling, rettede dette sit krav mod de to selskaber, som der var lavet aftale med. Disse selskaber gik konkurs og factoringselskabet rettede herefter sit krav mod direktøren samt bestyrelsesformanden i de to selskaber. Højesteret finder, at direktøren havde handlet ansvarspådragende over for factoringselskabet, men at bestyrelsesformanden ikke havde handlet ansvarspådragende.⁷⁵

Der er her tale om en direktør, som handlede illoyalt over for en kreditor ved at udtømme dennes fordringerne for værdi. Direktøren handlede bevidst og blev derfor erstatningsansvarlig.

Protech, UfR 1999.1080 V

Denne sag omhandler et anpartsselskab, som er ejet 50:50. Selskabet havde en kapital på 80.000, men da kravene til anpartskapitalens størrelse blev ændret til 125.000 kr., var en kapitalforhøjelse livsnødvendig, for at selskabet kunne fortsætte. Den ene af

---

⁷⁴ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2006.3050 H

⁷⁵ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2011.1052 H

ejerne ville uden at give en grund, ikke være med til en kapitalforhøjelse, selv om den anden ejer ville stå for at tegne den. Ligesom denne ejer heller ikke ville lade sig indløse og ej heller selv ville indskyde kapital. Dette resulterede i, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen begærede selskabet likvideret, hvilket betød, at begge ejere led et tab. Det fandtes derfor, at denne ejer, som modsatte sig en kapitalforhøjelse, havde handlet ansvarspådragende over for den anden ejer og var dermed erstatningspligtig over for den anden ejers tab, som denne led i forbindelse med tvangsopløsningen.⁷⁶

Der er her tale om, at en medejer handler meget illoyalt over for den anden ejer ved at nægte en livsnødvendig kapitalforhøjelse, hvilket medførte likvidation af selskabet og efterfølgende tab for begge parter.

VMI, UfR 2010.2757 V

Sagen her omhandler et aktieselskab, som havde tre ejere, der hver især ejede 1/3. Den ene af ejerne ønskede at udtræde og dermed sælge sin aktiepost til de to øvrige ejere. Aftalen lød på, at salgssummen først endeligt skulle fastsættes ved regnskabsårets afslutning den 31. december. Efter de havde indgået en overdragelsesaftale og inden regnskabsårets afslutning, valgte de to tilbageværende ejere dog at ændre regnskabsprincipper, hvilket betød, at den udtrædende ejers aktier og dermed også købesummen blev væsentlig lavere, end hvad den ville have været med de gamle regnskabsprincipper. Den udtrædende ejer anlagde derfor sag mod de to tilbageværende ejere. Det fandtes, at de to ejere havde pådraget sig et erstatningsansvar over for den udtrædende ejer ved deres illoyale handlemåde, og de blev derfor dømt til solidarisk at betale differencen på aktierne.⁷⁷

Der er her tale om tre personer, som sammen ejede et selskab. Den ene ønskede at træde ud af selskabet, hvilket betyder, at der skulle sættes en salgspris. De to andre ejere valgte dog på megen illoyal vis at sørge for at ændre på regnskabspraksis, så egenkapitalen og dermed den udtrædende persons aktier blev væsentlig forringet. Det blev fundet, at de havde handlet i strid med god handlemåde og blev derfor

---

⁷⁶ Ugeskrift for Retsvæsen, U.1999.1080 V

⁷⁷ Ugeskrift for Retsvæsen, U.2010.2757 V

erstatningsansvarlige overfor den udtrædende ejer med differencen af det, som han skulle have haft og det, som han fik.

7.5.3 Sammenfatning

Ud fra de tre først beskrevne domme, Satair, Taster Wine og Ulmadan Production sagerne kan det ses, at det de har til fælles, at de alle omhandler illoyalitet over for en kreditor/medkontrahent. I disse tre sager bliver en kapitalejer eller en moder fundet ansvarlig og hæfter altså for gælden til den skadelidte kreditor/medkontrahent.

I de to sidste sager omhandler det illoyalitet over for en medejer. Her bliver der brugt en illoyalitetsgrundsætning til at dømme den illoyale part.

7.6 HÆFTELSESGENNEMBRUD

7.6.1 Definition

Den sidste af de 6 undtagelser er hæftelse i kraft af hæftelsesgennembrud. Hæftelsesgennembrud er noget ganske specielt, idet den helt centrale lovregel jf. SL § 1, stk. 2, 1 pkt. fastslår, at kapitalejerne i et kapitalselskab har en hæftelsesbegrænsning og derved kun hæfter med den kapital, som de har indskudt i selskabet. Ved hæftelsesgennembrud kan dommerne dog uden lovhjemmel gå på tværs af denne helt centrale lovregel og statuere et hæftelsesgennembrud, hvilket vil sige, at en kapitalejer i ganske særlige tilfælde kan komme til at hæfte for et selskabs forpligtelser.⁷⁸ Når man taler om hæftelsesgennembrud, så vil det sige, at der er tale om et objektivt erstatningsansvar, som altså ikke er afhængig af culpa, da det virker på objektivt grundlag. Hæftelsesgennembrud er endvidere baseret på ulovregulerede grundsætninger ud fra domstolspraksis igennem en årrække fra flere lande. Dette betyder, at der, når dommerne skal tage en beslutning, om hvorvidt der kan blive tale om et hæftelsesgennembrud, nødvendigvis vil indgå en hvis rimeligheds- og risikobetragtning.⁷⁹

---

⁷⁸ Søggaard & Werlauff, 2015, s. 151

⁷⁹ Werlauff, 2016, s. 104

Hæftelsesgennembrud har som domspraksis eksisteret gennem mange år, men har sandsynligvis sit udspring i USA i 1959 med de kendte "Yellow Cab" sager. Det er dog først blevet afprøvet i Danmark i 1997 i Midtfyn Festival sagen.⁸⁰

7.6.2 Sager ud fra domspraksis

Yellow Cab - sagerne

"Yellow Cab" sagerne opstod, fordi der i USA var flere selskaber, som udelukkende ejede 2 taxier. Alle disse selskaber, som kun ejede 2 taxier, var ejet af et fælles moderselskab, som igen havde én fysisk person som ejer. Problemet med denne i øvrigt fuldt ud lovlige opbygning var, at hvis en taxi forvoldte skade på en person, hvorefter denne person søgte erstatning, viste det sig, at den ansvarsforsikring, der forelå, ikke rakte til det pågældende krav, som personen stillede. Dette betyder, at selskabet gik konkurs. De amerikanske domstole fandt, at det ultimative moderselskab, skulle hæfte for det krav, som den skadelidte person havde mod selskabet, som ejede de 2 taxier. Det blev endvidere fundet, at dette gennembrud ikke kunne strække sig længere end op til moderselskabet. Dette betød, at den fysiske person, som ejede moderselskabet ikke kom til at hæfte for det pågældende krav.⁸¹

Domstolene kom i "Yellow Cab" sagerne frem til, at de skadelidte personer, havde krav på erstatning. Da selskabet med de to taxier var gået konkurs, fandt de ud fra en rimelighedsbetragtning, at moderselskabet måtte holdes ansvarlig. Det må formodes, at hovedårsagen til at de små selskaber med kun to taxier blev lavet, var at skyde store dele af driftsrisikoen væk fra moderselskabet og dermed kapitalejeren, derfor gjorde domstole brug af denne rimelighedsvurdering. På trods af at disse konstruktioner rent selskabsretligt er fuldt ud lovlige, så må det antages, at interessen i at skyde en risiko væk ikke skal komme før en skadelidts persons krav på erstatning.⁸²

---

⁸⁰ Werlauff, 2016, s. 129-131

⁸¹ Werlauff, 2016, s. 129

⁸² Werlauff, 2016, s. 129-130

Midtfyn Festival, UfR 1997.1642 H

Denne sag, der som tidligere nævnt var den første gennembrudssag i Danmark, drejer sig om Midtfyn Festival, som blev drevet af to selskaber. Disse to selskaber var begge under én persons fulde kontrol. Ved festivalens afslutning var det ene selskab gået konkurs, mens det andet overlevede. Konsekvensen, af at det ene selskab gik konkurs, var at SKAT mistede flere mio. kr. i diverse ubetalte afgifter.⁸³ De to selskaber var ikke to selvstændige selskaber, idet det ene blev brugt som "bank", hvilket resulterede i at pengene blev samlet der. Lovmæssigt var kapitalkravende i det konkursramte selskab overholdt. Der hvor problemet opstod var, at der i selskabet ikke var nok kapital i forhold til de risici, som der måtte formodes at være for dette selskab. Der var med andre ord tale om en relativ underkapitalisering.⁸⁴

I Midtfyn festival sagen efterprøvede SKAT, om der eksisterede et erstatningsansvar hos det overlevende selskab og/eller hos personen, som ejede begge selskaber. Domstolen fandt dog, at der ikke var udvist culpa, og at der derfor ikke var noget grundlag for et traditionelt erstatningsansvar.⁸⁵ Der hvor der kunne statueres hæftelsesgennembrud var over for det overlevende selskab, men ikke over for den fysiske person, som havde kontrollen over begge selskaber. Der er i dette tilfælde tale om en tvangskreditor, som taber flere mio. kr., hvilket i bund og grund sker, fordi det selskab som gik konkurs ikke havde nok kapital i forhold til de risici, som det måtte formodes at have.

Der er i denne sag tale om en tvangskreditor og ikke en frivillig kreditor, hvilket vil sige, at kreditor ikke selv har haft en mulighed for at afveje risiko, vilkår m.m. for lånet, kreditor har i bund og grund ikke selv valgt at blive kreditor. Spørgsmålet er, om dette faktum kunne have haft en betydning for den afsagte dom. Netop fordi der er tale om en tvangskreditor, og SKAT derfor ikke har valgt at stå som kreditor, må det stærkt formodes, at dette vægter i en afgørelse om at kunne beråbe sig hæftelsesgennembrud grundet et rimeligheds- og risikohensyn.⁸⁶

---

⁸³ Ugeskrift for Retsvæsen, U.1997.1642.H

⁸⁴ Werlauff, 2016, s. 132

⁸⁵ Ugeskrift for Retsvæsen, U.1997.1642.H

⁸⁶ Werlauff, 2016, s. 132

De to selskaber har endvidere ikke været drevet som to økonomisk uafhængige selskaber, idet det ene selskab har fungeret som bank, og det har på denne måde haft betydelig mere kapital end det konkursramte selskab. Dette har gjort, at det konkursramte selskab ikke har haft tilstrækkelig med kapital set i betragtning, at der var betydelige risici. Denne underkapitalisering antages at have vægtet i afgørelsen på trods af, at kapitalkravene var opfyldt. Det at det ene selskab har fungeret som bank og derved har været betydeligt mere kapitalstærk end det andet selskab, har endvidere forårsaget til, at der har været en risikoforskydning, som ligeledes må have vægtet i forhold til afgørelsen.

Det som henholdsvis "Yellow Cab" sagen og Midtfyn festival sagen har tilfælles, er at der har været en form for formuesammenblanding imellem selskaberne. I "Yellow Cab" sagen er der en formueblanding imellem det mindre selskab og moderselskabet, og i Midtfyn Festival sagen er der en formuesammenblanding imellem de to "søsterselskaber".

I begge sager har der desuden været både en underkapitalisering samt en risikoforskydning set i forhold til de risici, der måtte formodes at være. Det må i "Yellow Cab" sagen antages, at en betydelig del af overskuddet, er blevet trukket op i moderselskabet, mens pengene i Midtfyn festival sagen er blevet ført over til "søsterselskabet", som fungerede som bank, hvilket har efterladt det nu konkursramte selskab med udelukkende nok kapital til at dække de selskabsretlige krav.

Som den sidste ting de to sager har tilfælles, er at ansvaret ved domsafsigelsen er blevet begrænset til et selskab. I "Yellow Cab" sagen kom moderselskabet til at hæfte, og i Midtfyn festival sagen er det "søsterselskabet", der kom til at hæfte. Der er hermed ikke i nogen af sagerne, hvor hæftelsen går videre op til kapitalejeren, hvilket kunne tyde på, at når domstolene går på tværs af den hæftelsesbegrænsning, der ifølge loven eksisterer, så er det blevet praksis, at gennembruddet ikke strækker sig videre op til en fysisk person. Grunden til dette må formodes at være fordi, at dette kunne virke "for hårdt" set i forhold til, når det hæftelsesgennembruddet stopper ved selskabet.⁸⁷

---

⁸⁷ Werlauff, 2016, s. 130

7.6.3 Sammenfatning

Der skal altså være tale om en ganske speciel situation, før end der kan blive tale om at statuere et hæftelsesgennembrud. Dette skyldes, at den helt centrale lovregel jf. SL § 1, stk. 2, 1 pkt. bliver "skubbet til side", hvilket gør, at der på trods af denne lovregel kan forekomme hæftelse.

Det kan endvidere ud fra ovenstående sager konkluderes, at der er nogle betingelser, som skal være opfyldt, for at der kan statueres hæftelsesgennembrud. Disse betingelser er følgende:

- Der skal have været en formuesammenblanding
- Der skal være foretaget en kvalificeret relativ underkapitalisering af selskabet
- Der skal have været foretaget en risikoforskydning

Det er ikke mange sager at konkludere ud fra, men da Midtfyn festival sagen er den første af sin slags i Danmark, så må det formodes, at den vil ligge grobund for domstolspraksis i Danmark i fremtiden.

8 TILTAG TIL FOREBYGGELSE AF UHENSIGTSMÆSSIG HÆFTE HOS KAPITALEJERE SAMT KONCERNFORBUNDNE SELSKABER

Hæftelse i kraft af lov ses i ganske særlige tilfælde og vil derfor ikke være noget, der forekommer i mange tilfælde. Der er i denne afhandling ganske kort blevet beskrevet, hvordan det foregår med den nationale sambeskatning, hvor moderselskabet som følge af en lovbestemmelse hæfter for denne. Da lov er lov, vil det ikke give megen mening, at prøve at finde tiltag, som kan forebygge denne hæftelse.

Hæftelse i kraft af et løfte kan gives på tre måder nemlig i form af kaution, tredjemands pant eller ved at udarbejde en støtteerklæring. Ved afgivelse af løfte i form af kaution eller tredjemands pant vil begge disse medføre hæftelse, hvis de kræves indfriet, da der her er tale om tinglyste løfter, som moderselskabet selv har valgt at påtage sig. Det må derfor tilrådes, at der ikke gives denne form for løfter, hvis man som selskab ikke ønsker at komme til at hæfte herfor.

Hvis man som moderselskab ønsker at udarbejde en støtte- eller hensigtserklæring for sit datterselskab, så er det meget vigtigt, at den bliver udformet, så den ikke er dispositiv, så den kan komme til at medføre hæftelse. Det er, som tidligere nævnt, ordlyden der er utrolig vigtig i denne sammenhæng. Et godt eksempel på en støtteerklæring med en ordlyd, som ikke kom til at medføre hæftelse, er sagen om S. C. Sørensen med følgende ordlyd: "*... økonomisk at ville støtte S. C. Sørensen A/S med henblik på, at selskabet vil være i stand til at opfylde sine forpligtelser over for Varde Bank A/S*".⁸⁸ Her konkluderede et flertal i Højesteret, at denne ordlyd ikke var dispositiv nok til at kunne anses som et løfte om kaution, og dermed kunne den ikke medføre hæftelse. Denne støtteerklærings ordlyd er efterfølgende blevet en god rettesnor for, hvordan en erklæring skal udarbejdes for ikke at komme til at medføre hæftelse.

Hvis selskabet vil være helt sikker på ikke at kunne komme til at hæfte, så anbefales det, at man helt holder sig fra at skrive disse støtte- eller hensigtserklæringer, da man ellers kan ende i en situation med en kautionsforpligtelse som slet ikke var hensigten med erklæringen. Det kan dog i nogle tilfælde være en nødvendighed at afgive en støtteerklæring, da det kan være den eneste mulighed for at få de fornødne

---

⁸⁸ Ugeskrift for Retsvæsen, U.1998.1289.H

kreditfaciliteter i fx banken eller ved kreditorerne. I disse tilfælde anbefales det at have en ekspert inde over til at udarbejde støtteerklæringen samt at sikre sig at indholdet af støtteerklæringen er acceptabelt for begge parter, da den sandsynligvis vil blive juridisk bindende.

Hæftelse i kraft af økonomisk enhed er, når der er tale om tilfælde, hvor moder og datter opererer tæt sammen i én økonomisk enhed og dermed har karakter af at være én virksomhed. Der vil i dette tilfælde kunne opstå hæftelse for kapitalejeren, og det har flere gange vist sig, at den bestemmende indflydelse har en afgørende betydning, når det kommer til spørgsmålet om, hvorvidt kapitalejeren ifalder hæftelse eller ej. I de EU domme der er blevet gennemgået i denne afhandling, er bestemmende indflydelse ikke lig med et objektivi ansvar, men det bevæger sig mere og mere i den retning. Der skal stadig være tale om en økonomisk enhed, hvor der i moderselskabet bliver gjort brug af den bestemmende indflydelse til at påvirke beslutningerne i datterselskabet, før der kan blive tale om at en kapitalejer kan komme til at hæfte for sit datterselskabs forpligtelser.

Hvis man i denne situation vil undgå, at der kan opstå hæftelse, bør man som kapitalejer sørge for at holde selskaberne adskilt, så der ikke sker en sammenblanding af økonomi og aktiviteter m.m. Lige som man ikke skal påvirke beslutningerne i sit datterselskab, men i stedet lade dette tage egne driftsmæssige samt strategiske beslutninger og dermed fungere uafhængigt som en selvstændig enhed. Dette vil også være med til at forebygge hæftelse i tilfælde af at datterselskabet fx har deltaget i ulovlig karteldannelse.

Hæftelse i kraft af medvirken kan kendetegnes ved, at der er blevet begået et kvalificeret retsbrud over for en tredjepart, eller at der er blevet begået en klar faglig fejl. Dette betyder, at kapitalselskabet/kapitalejeren aktivt gennem ordrer og instrukser til datterselskabet har været medvirkende til, at den pågældende forpligtelse er opstået og dermed et retsbrud.

Der kan både være tale om, at der blevet begået noget groft uagtsomt, men der kan ligeledes være tale om, at der er blevet begået klare faglige fejl, for at det kan udløse ansvar for et kapitalselskab eller en kapitalejer. Dette kan endvidere både være begået uden for kontraktforhold eller i kontraktforhold. Sagen om Microsoft er et godt eksempel på en kapitalejer, som grundet grove forhold ifalder ansvar uden for kontraktforhold.

Sagen om arkitektens tilsynspligt er et godt eksempel på, at klare faglige fejl ligeledes kan medføre ansvar.

Det må altså siges, at være forholdsvis let at undgå at ifalde hæftelse i kraft af medvirken, da dette kræver, at man aktivt medvirker til at dette retsbrud opstår. Dvs. at det i mange tilfælde gælder om at sørge for, at overholde de kontrakter, aftaler m.m., som man indgår samt at overholde de gældende love på området. Det er i hvert fald ikke svært, som fx i sagen om Arkitektens tilsynssvigt, at sørge for at de nødvendige procedurer mm. er fulgt, så man ikke kan komme til at ifalde ansvar. Især når det drejer sig om ting, som man godt er klar over skal være i orden, da det jo i mange tilfælde ikke kræver så meget at få styr på.

Når det drejer sig om at ifalde ansvar uden at have foretaget sig en culpøs handling, som det muligvis kunne komme til at ske i Aventis Pasteur sagen, så er det straks sværere at være på forkant. Hvis det skulle vise sig, at det var moderselskabet, som havde truffet en beslutning om at introducere den pågældende vaccine på det engelske marked, så må det formodes, at de har været klar over, at der kunne være en risiko for at ifalde ansvar. Igen handler det om at undersøge tingene, inden der bliver truffet en beslutning, så man kan være forberedt.

Hæftelse i kraft af illoyalitet kan i nogle tilfælde være svært at gardere sig imod, men man kommer rigtig langt ved at tænke sig lidt om og bruge sin fornuft. Det kommer selvfølgelig også an på fra hvilken side, man ser på det. En kapitalejer, som handler illoyalt over for en kreditor/medkontrahent eller over for en medejer, er tit godt klar over, at deres handlinger er forkerte samt hvilke konsekvenser, det kan få for modparten. Disse illoyale handlinger må anses som en culpøs handlemåde, og vil derfor kunne medføre ansvar. Hvis man som kapitalejer vil undgå at ifalde ansvar, er det simpelthen nødvendigt, at handle loyalt over for sine kreditorer/medkontrahenter samt medejere, så man ikke påfører disse tab eller værdiforringelser.

Fx i sagen om det 50:50 ejede selskab hvor den ene ejer bremsede for en kapitalforhøjelse, hvilket resulterede i et unødvendigt værdispild. I dette tilfælde forelå der ikke nogen anpartshaveroverenskomst⁸⁹, hvilket kunne have været en rigtig god

---

⁸⁹ Ugeskrift for Retsvæsen, U.1999.1080 V

ide for at undgå en sådan situation. Dette kunne have givet en "rettesnor", så de hver især havde noget at forholde sig til og rette ind efter.

I eksemplet med det selskab, som havde tre ejere, hvoraf den ene ønskede at blive købt ud, kunne de med fordel have lavet en fast købssum, som ikke afhang af at årsregnskabet skulle laves færdigt således at købssummen. På den måde kom købssummen ikke til at afhænge af egenkapitalen efter årsregnskabets afslutning.

Generelt hvis man som kapitalejer ønsker at reducere sin risiko for at ifalde ansvar eller hæftelse som følge af illoyalitet, er det en rigtig god idé at have alle aftaler udførligt på skrift. Dette er med til at minimere misforståelser samt sikre, at alle parter er indforstået med aftalens indhold.

Et selskab ønsker selvfølgelig ikke, at komme til at hæfte i form af hæftelsesgennembrud, hvilket betyder, at de selv er nødt til at gøre en indsats for at undgå det eller i det mindste minimere risikoen. Dette vil især være af relevans, hvis man har et datterselskab i udlandet, hvor der er en klar tradition for hæftelsesgennembrud, da moderselskabet kan risikere at komme til at hæfte for datterselskabet.

Det er fx utrolig vigtigt for et moderselskab, at sørge for at alle datterselskaber har en relativ rimelig egenkapital. Det er ikke nok at disse kun følger lovens kapitalkrav, men sørger for at datterselskaberne har nok egenkapital til at modstå de risici, der måtte være i den pågældende branche. Ligeledes hvis der sker en ændring i risici, så er det vigtigt at lade kapitalen følge dette, således at datterselskabet altid er godt dækket ind. Det er ligeledes vigtigt at undgå "profit stripping". Moderselskabet skal altså ikke hive alt overskuddet i datterselskaberne ud men lade dem beholde en betydelig del af sit overskud.

Det er endvidere vigtigt, at alle selskabsretlige formalia er overholdt, da dette vil være med til at forebygge en evt. formuesammenblanding. Datterselskaberne skal have sin egen formue, som ikke må blandes sammen med moderselskabets formue, hvilket netop kan forhindres ved at overholde alle selskabsretlige formalia.

På trods af at moderselskabet rent selskabsretligt har ret til at besidde alle pladserne i datterselskabernes bestyrelser, er det ikke tilrådeligt at have de samme personer til at sidde i datterens bestyrelse, som sidder i moderens bestyrelse. Dette skyldes, at de

beslutninger, som træffes i datterselskaberne, gerne skal være selvstændige beslutninger, som ikke kan kobles til moderselskabet. Det kan selvfølgelig være svært i mindre virksomheder, men for så vidt muligt, skal det undgås.

Slutteligt er det ikke rådeligt med lån moderselskaberne og moderselskabet imellem, selv om det er fuldt ud lovlige koncernlån. Dette skyldes, at et lån fra et datterselskab til et moderselskab vil udhule datterens kapital, hvilket kan blive problematisk, hvis datteren kommer i økonomiske vanskeligheder ud i fremtiden. Omvendt vil et lån fra et moderselskab til et datterselskab give et udtryk for, at datteren ikke har nok egenkapital og hermed ikke selv i stand til at klare sig selv. Dog er daglige mellemregninger samt kortere handelsmellemværender udeladt fra dette, da disse ofte vil forekomme i et koncernforhold og ikke vil være til at undgå.

9 HVAD BØR PÅBERÅBES I EN KONKRET SAG

Når man går ind og ser på en konkret sag, og om hvor vidt der skal ifalde et erstatningsansvar, så er det selskaberstatningsretten, der ligger til grund for dette. Selskaberstatningsretten gør brug af erstatningsrettens termer men sætter dem ind i en selskabsretlig kontekst. For at kunne komme frem til hvad der skal til, før end der kan blive tale om et erstatningsansvar, så er der nogle helt grundlæggende ting, der skal være opfyldt. Det er derfor vigtigt at forstå, hvad begrebet "culpa" betyder, og hvordan den kan deles ind, alt efter hvordan den culpøse handling er opstået.

9.1 CULPA

Når det skal afgøres, om hvorvidt der skal pålægges et erstatningsansvar, bliver der set på, om der er foregået noget culpøst. For at finde ud af hvordan denne culpøse handling skal håndteres benyttes culpasøjlen. Den giver endvidere et godt indblik i, hvordan culpareglen bliver brugt i forhold til skyld, og hvad der skal til, før end der kan blive tale om et erstatningsansvar. Culpareglen bliver brugt i mange forskellige situationer og er en retssædvane på lovniveau. Det er derfor utrolig vigtigt at kende til culpasøjlen og dens inddelinger.⁹⁰

Nederst på culpasøjlen findes det, som er sket hændeligt. Det hændelige er noget, som "bare sker", altså noget som indtræffer uden at nogen har en skyld i det. En sådan hændelse vil som udgangspunkt være erstatningsfri, og skulle der fra samfundets side være et ønske om, at det hændelige skulle kunne iføre erstatningsansvar, skal der være lovhjemmel til dette, hvilket kaldes et objektivt ansvar. Dette findes fx indenfor skader, som er forskyldt af motorkøretøjer, hunde eller skader, som er forårsaget af forurening. Der kan ligeledes ved ganske særlige omstændigheder forekomme et objektivt ansvar indenfor selskaberstatningsretten, hvilket er beskrevet i kapitel 7.5. Dette objektive ansvar er ulovreguleret og kunne fx være i et tilfælde, hvor der statueres hæftelsesgennembrud, hvor der kunne være tale om, at et moder kommer til at hæfte for sit datterselskabs gæld.⁹¹

---

⁹⁰ Werlauff, 2016, s. 9

⁹¹ Werlauff, 2016, s. 9

På den mellemste del af culpasøjlen findes det uagtsomme. Der er her tale om, at skadevolder har handlet anderledes, end der "burde" være handlet, eller at skadevolder har forholdt sig passiv i en situation, hvor der burde have været handlet. Ordet "burde" dækker over det, der indtil nu er blevet benævnt "bonus pater". Dette vil sige, at der er blevet handlet anderledes end en almindelig person med sund fornuft ville have gjort i en lignende situation. Det uagtsomme kan endvidere opdeles i simpel uagtsomhed og grov uagtsomhed. Simpel uagtsomhed er langt den mest udbredte, og er den mest milde af de to, mens grov uagtsomhed er, hvor der handles på en anden måde, end selv en forsømmelig person ville handle i en lignende situation. Der vil indenfor både det simpelt uagtsomme samt det groft uagtsomme i de fleste tilfælde kunne ifaldes erstatningsansvar. For at der vil kunne blive tale om et stafansvar, skal der være lovhjemmel til dette som fx ved uagtsomt manddrab, eller også skal det stå i en speciallov.⁹²

På den øverste del af culpasøjlen findes det forsætlige. Der er her tale om, at der er blevet handlet velvidende at den pågældende handling ville kunne medføre skade. Det at udføre en forsættelig handling vil selvfølgelig kunne medføre et strafferstatningsansvar, og det vil ligeledes kunne medføre et erstatningsansvar, såfremt denne forsættelige handling har medført et økonomisk tab. Det forsættelige kan inddeles i tre:

- det direkte fortsæt, som betyder, at man har villet og har valgt at handle på den pågældende måde
- sandsynlighedsfortsættet, som betyder, at man med godt ved, at den handling, som man udfører, med stor sandsynlighed vil påføre en skade
- eventualfortsættet, som betyder at man har handlet vel vidende at den pågældende handling muligvis kan påføre en skade⁹³

9.2 BETINGELSER FOR ANSVAR

Der er ifølge erstatningsretten nogle helt fundamentale betingelser, som skal være opfyldt, for at der kan ifaldes erstatningsansvar. Der skal som det første foreligge et ansvarsgrund lag eller en skyld, hvilket vil sige, at der skal være udvist noget culpøst.⁹⁴

---

⁹² Werlauff, 2016, s. 10

⁹³ Werlauff, 2016, s. 10

⁹⁴ Werlauff, 2016, s. 10

Dette kan enten være forvoldt med forsæt, altså med vilje eller det kan være forvoldt uagtsomt ved ikke at udvise den fornødne agtpågivenhed.⁹⁵

Endvidere skal denne beviste culpa have været årsagen til et tab, hvilket vil sige, at der skal være en årsagssammenhæng/kausalitet imellem denne culpa samt tabet. Dette betyder, at der både skal være handlet culpøst, og at denne culpøse handlemåde skal have været årsagen til et tab.⁹⁶ Dette betyder endvidere, at der ikke ville kunne pålægges et erstatningsansvar i et tilfælde, hvor der er handlet culpøst, men denne culpøse handling ikke har haft nogen indvirkning på selve skadens indtræden. Endvidere kan denne forbindelse mellem den culpøse handling samt selve skaden være så svag, at kravet om juridisk årsagsforbindelse ikke er opfyldt. Her kommer kravet om adækvans i spil.⁹⁷

Der skal som det sidste foreligge adækvans, hvilket vil sige, at det pågældende tab skal være opstået på en påregnelig måde. Adækvansbetingelsen spiller sjældent en rolle, men det kan dog forekomme, at der sker frifindelse grundet manglende adækvans.⁹⁸

Dette ovenstående grundlag skal findes i culpareglen, som betegnes "den almindelige erstatningsregel". Dvs. at et ansvarsgrundlag, som medfører et ansvar, som strækker sig ud over denne almindelige culparegel, kræver at der er tale om særlige forhold. Culpareglen vil oftest være minimumsreglen for ansvarsgrundlaget og denne kræver ikke lovhjemmel.⁹⁹

9.3 LOVREGLER

Erstatningsansvarsloven (EAL), som er gældende på området indeholder som sådan ikke nogen generelle forskrifter, men blot satser i forbindelse med erstatning og godtgørelse for tab af erhvervsevne mm. Dette betyder, at størstedelen af erstatningsansvarsloven er et udtryk for en retssædvane med samme virkning som en lov. En retssædvane er, når der er blevet fulgt den samme metode eller procedure almindeligt, stadigt og længe. Almindeligt skal ses som: *metoden er almindeligt brugt i flere lande og ikke udelukkende i et enkelt land*. Stadigt skal ses som: *metoden er*

---

⁹⁵ Neville og Sørensen, 2009, s. 23

⁹⁶ Werlauff, 2016, s. 10-12

⁹⁷ Neville og Sørensen, 2009, s. 25

⁹⁸ Werlauff, 2016, s. 10-12

⁹⁹ Neville og Sørensen, 2009, s. 23

*blevet brugt i alle relevante tilfælde og ikke kun sporadisk. Længe skal ses som: Metoden er blevet brugt igennem en længere årrække.*¹⁰⁰ Selskabsloven indeholder ligeledes kun nogle generelle regler om ansvar, som omhandler, hvem der kan ifalde ansvar. I Selskabslovens § 361, stk. 1 står følgende:

*"Stiftere og medlemmer af ledelsen, som under udførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt har tilføjet kapitalselskabet skade, er pligtige til at erstatte denne. Det samme gælder, når skaden er tilføjet kapitalejere eller tredjemand".*¹⁰¹

Det fremgår heraf, at medlemmer af en ledelse kan blive erstatningsansvarlige over for en skadelidt, som både kan være kapitalselskabet, kapitalejerne eller det kan være en tredjemand. I tilfælde af at det er kapitalselskabet, vil det i mange tilfælde være konkursboet. Reglen afspejler altså blot den almindelige culperegulering i forhold til ledelsesansvar, da der i loven står, at de er erstatningspligtige ved *fortsæt* og *uagtsomhed*. Dette betyder, at denne regel stadig ville være gældende, selv om den ikke var skrevet ind i Selskabsloven, da det jo netop er en del af de almindelige erstatningsregler om culpa.

Lige som medlemmer af et selskabs ledelse kan blive erstatningspligtige, så kan en kapitalejer ligeledes ifalde ansvar jf. SL § 362 hvor der står:

*"En kapitalejer skal erstatte tab, som den pågældende forsætligt eller groft uagtsomt har tilføjet selskabet, andre kapitalejere eller tredjemand".*¹⁰²

Kapitalejere kan altså undtagelsesvist godt komme til at hæfte for et selskabs forpligtelser, såfremt denne *forsætligt* eller *groft uagtsomt* har tilføjet selskabet et tab. Her gælder den almindelige culperegulering altså ikke, da kapitalejerne ikke kan komme til at hæfte ved *simpel uagtsomhed*. Der kan derfor her kun gøres brug af en del af culpereglen.

Der kan dog være tilfælde, hvor en kapitalejer alligevel kan komme til at hæfte ved *simpel uagtsomhed*. Dette kan være såfremt denne indtager en ledelsesmæssig position fx over for sit datterselskab, og der i forbindelse med dette opstår et tab over for

---

¹⁰⁰ Werlauff, 2016, s. 13

¹⁰¹ Retsinformation, Selskabsloven

¹⁰² Retsinformation, Selskabsloven

tredjemand. I dette tilfælde vil det altså være nok med *simpel uagtsomhed* og der gøres her brug af SL § 361, stk. 1, netop fordi at kapitalejeren har ageret som ledelsesmedlem og derved må dømmes som et ledelsesmedlem. Dette kan fx ses i den tidlige omtalte dom om Satair, UfR 1997.3364 H, hvor kapitalejeren havde udført ledelsesmæssige handlinger og derfor blev dømt ud fra den almindelige culperegulering, hvor den simple uagtsomhed ligeledes er omfattet.¹⁰³

9.3.1 Lempelsesreglen

Der findes i Selskabslovens § 363, stk. 1 en lempelsesregel angående erstatningsansvaret, som omhandler en lempelse af erstatningsansvaret i forhold til § 361 og § 362. Her står følgende:

*”Erstatning efter §§ 361 og 362 kan nedsættes, når dette findes rimeligt under hensyn til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt”.*¹⁰⁴

Der står altså ikke noget i bestemmelsen om, hvad disse rimelige hensyn dækker over, og ligeledes heller ikke hvordan skadens størrelse skal måles. Det må dog formodes, at det kun er i ganske særlige tilfælde, at en sådan lempelse kan finde sted af hensyntagen til skadelidte.

I Erstatningsansvarslovens (EAL) almindelige lempelsesregel § 24, som Selskabslovens § 363 udspringer fra, står der stort set det samme:

*”Erstatningsansvar kan nedsættes eller bortfalde, når ansvaret vil virke urimeligt tyngende for den erstatningsansvarlige, eller når ganske særlige omstændigheder i øvrigt gør det rimeligt. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til skadens størrelse, ansvarets beskaffenhed, skadevolderens forhold, skadelidtes interesse, foreliggende forsikringer samt omstændighederne i øvrigt”.*¹⁰⁵

Her er dog den lille forskel, at her ligeledes står:

”...når ansvaret vil virke urimeligt tyngende...”.

---

¹⁰³ Werlauff, 2016, s. 15

¹⁰⁴ Retsinformation, Selskabsloven

¹⁰⁵ Retsinformation, Erstatningsansvarsloven

samt:

"...når ganske særlige omstændigheder i øvrigt gør det rimeligt...".

Det kan altså ud fra denne lovregel læses, at der skal være tale om meget særlige omstændigheder, hvor den erstatningsansvarlige ligeledes må anses for værende meget tyngt af dette ansvar. Dette kunne fx være i tilfælde af en situation, hvor der har været flere parter involveret, som i et kapitalselskab med en bestyrelse samt en direktion. Der må altså skulle foretages en vurdering af den enkeltes andel i den pågældende beslutning, og om hvorvidt denne har haft en reel mulighed for at påvirke den pågældende beslutning eller blot har været en passiv medspiller.

Denne lempelsesregel er, som tidligere nævnt, generel. Dette betyder, at den ud over at dække for erstatning ligeledes dækker over fx personskade, tingsskade og almindelig formueskade. Den gælder ligeledes både ved ansvar efter culpapreglen, men også efter de strengere ansvarsregler både i eller uden for kontraktsforhold.¹⁰⁶

Der bliver ved en dom ikke taget hensyn til, hvem det er der sidder i bestyrelsen. Det vil sige, at hvis der fx sidder familie, venner eller andre i bestyrelsen, som ikke er vandt til at sidde i en bestyrelse og dermed ikke professionelle, så bliver disse dømt på lige fod med øvrige bestyrelsesmedlemmer. Culpabedømmelsen er altså her den samme, men der vil kunne ske en lempelse af ansvaret. Endvidere vil der, i tilfælde af at den kollektive bestyrelses- og direktionsmedlems ansvarsforsikring ikke dækker det fulde tab, kunne ske en lempelse heraf. Dette kunne være en del af det beløb, som ikke er forsikringsdækket, med det kunne også være det fulde beløb.¹⁰⁷

Der sker ikke en automatisk lempelse fra domstolens side. En eventuel lempelse kan kun komme i betragtning, såfremt der lægges påstand om dette. Dette betyder, at der sagtens kan fremkomme situationer, hvor en person bliver holdt ansvarlig, på trods af at dette kan virke urimeligt tyngende for den pågældende. Det er derfor meget vigtigt, at der mens sagen verserer, pålægges en påstand om lempelse eller eventuelt principal frifindelse og subsidiært en lempelse.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ Eyben og Isager, 2011, s. 459-460

¹⁰⁷ Werlauff, 2013, s. 584-585

¹⁰⁸ Werlauff, 2013, s. 584-585

9.4 FLERE SKADEVOLDERE

Der kan endvidere være tale om flere skadevoldere, som kan blive ansvarliggjorte. De kommer i sådan et tilfælde til at blive solidarisk ansvarlige over for den pågældende, som har lidt et tab jf. SL § 363, stk. 2, hvilket ligeledes er at finde i erstatningsansvarslovens § 25.

I SL § 363, stk. 2 står følgende:

*”Er flere samtidig erstatningspligtige, hæfter de solidarisk for erstatningen. Den, hvis erstatningsansvar er lempet efter reglerne i stk. 1, er dog kun ansvarlig med det nedsatte beløb. Har en af de erstatningspligtige betalt erstatningen, kan den pågældende afkræve hver enkelt af de medansvarlige dennes del under hensyntagen til størrelsen af den skyld, der måtte påhvile hver enkelt, samt omstændighederne i øvrigt”.*¹⁰⁹

Dette betyder, at hvis der opstår en situation med flere erstatningspligtige, så hæfter de solidarisk for det samlede erstatningsbeløb over for den eller dem, der har lidt et tab. Denne lovregel om solidariske hæftelse skal ses i sammenhæng med den lempelse, der er ifølge § 363, stk. 1, da dette vil betyde, at der kun hæftes solidarisk med en beløb svarende til nedsættelsen. Dette betyder, at en afgørelse om regres parterne imellem, opgøres under en hensyntagen til den enkeltes skyld samt de øvrige omstændigheder.¹¹⁰

Da der er solidarisk hæftelse, betyder det endvidere, at den skadelidte kan kræve det fulde tab hos den af skadevolderne som ønskes.¹¹¹ I tilfælde af at en skadevolder bliver dømt, vil der være mulighed for at søge regres hos en af de øvrige medansøgte eller en ikke medansøgt, såfremt det menes, at denne er i bedre stand til at bære tabet fx af forsikringsmæssige grunde. Det kræver dog, at der er nedlagt påstand om det under samme retssag. Hvis den, som der søges regres imod er en, der ikke er medansøgt, er der tale om en ad citation, hvilket kræver, at der bliver betalt fuld retsafgift.¹¹²

Det er i en del sager sådan, at regressen kommer til at ende hos det bestyrelsesmedlem, som er forsikringsafdækket, såfremt der ikke foreligger en kollekt forsikring for alle

---

¹⁰⁹ Retsinformation, Selskabsloven

¹¹⁰ Werlauff, 2013, s. 582

¹¹¹ Werlauff, 2013, s. 582

¹¹² Werlauff, 2016, session 1, slide 23

bestyrelsesmedlemmerne, hvilket formegentlig skyldes, at det ville kunne være meget svært om ikke umuligt for en ikke-forsikret at betale et sandsynligvis meget højt beløb i erstatning. Det er derfor denne kollektive forsikringsdækning for samtlige bestyrelsesmedlemmer, direktionsmedlemmer samt eventuelle ledende medarbejderes ansvar er en rigtig god ide, netop så regressen ikke ender hos et enkelt bestyrelsesmedlem.¹¹³

---

¹¹³ Werlauff, 2013, s. 583-584

10 SAMMENFATNING OG KONKLUSION

Der foregår mange handler, investeringer mm. på kryds og tværs af koncerner, og der vil hele tiden være virksomheder eller selskaber som af den ene eller den anden grund for brug for at optage lån eller simpelthen går konkurs. Det er derfor utroligt vigtigt som kapitalejer/selskab/moderselskab at have styr på, hvem der kan komme til at hæfte for denne gæld og om man eventuelt selv kan ende med at hæfte eller blive draget til ansvar.

Der er jf. SL § 1, stk. 2 en hæftelsesbegrænsning som siger, at kapitalejere og selskaber kun kan komme til at hæfte med den kapital, som er indskudt i selskabet. Denne regel er en helt central del af den danske selskabslov, og det er derfor nærliggende at tro, at denne er gældende i alle situationer. Dette betyder, at en kapitalejer eller er et selskab ikke kan komme til at hæfte for mere end, hvad kapitalejeren eller de øvrige selskaber i koncernen selv har valgt at påtage sig.

Der findes dog 6 undtagelser til denne hæftelsesbegrænsning, som kan resultere i at en kapitalejer/et selskab/moderselskab alligevel kan ende med at hæfte for et andet selskab i koncernen. Disse undtagelser er: Lov, løfte, økonomisk enhed medvirken, illoyalitet og hæftelsesgennembrud. Der har været mange sager vedrørende denne problematik, der er dog kun medtaget ganske få af disse i dette speciale, men det giver alligevel en meget god idé om, hvad der skal til, før end der kan blive tale om, at en kapitalejer/et selskab kan komme til at hæfte for et andet selskab i koncernen.

Ud over disse undtagelser til hæftelsesbegrænsningen er der nogle generelle ting, som skal være opfyldt, før end der kan blive tale om, at en kapitalejer/et selskab kan blive erstatningsansvarlig. Der skal helt grundlæggende være tale om, at der er blevet foretaget noget culpøst, som enten kan være forvoldt med forsæt, eller det kan være forvoldt uagtsomt. Endvidere skal der være tale om at denne culpa skal være bevist, samt at denne skal have været årsagen til et tab. Der skal altså være en kausalitet imellem denne culpa samt tabet. Slutteligt skal der foreligge adækvans, hvilket vil sige, at det pågældende tab skal være opstået på en påregnelig måde.

Der kan dog jf. de 6 undtagelser til hæftelsesbegrænsningen være tale om tilfælde, hvor der kan blive tale om et erstatningsansvar til trods for, at der ikke er blevet begået noget culpøst. Dette kunne fx være i tilfældet med Midtfyn Festival, hvor der ikke var grundlag for et traditionelt erstatningsansvar, men hvor der blev statueret hæftelsesgennembrud grundet formuesammenblanding, en relativ underkapitalisering samt en risikoforskydning. Endvidere er der sagen om Aventis Pasteur, hvor moderselskabet muligvis ender med at blive erstatningsansvarlig, på trods af at der ikke er udvist noget culpøst, men i dette tilfælde kan medvirken være nok.

Det kan altså hermed konkluderes, at der ud over den helt centrale lovregel i den danske selskabslov er nogle undtagelser til hæftelsesbegrænsningen, som gør, at en kapitalejer eller et selskab alligevel kan komme til at hæfte for et andet selskab i koncernen. Der er dog endvidere nogle elementer jr. Erstatningsansvarsloven, som skal være opfyldt i forhold til at kunne blive erstatningsansvarlig. Det er derfor utrolig vigtigt, at sætte sig grundigt ind i de gældende lovregler på området for ikke at komme til at hæfte unødigt. Endvidere er det vigtig, at man selv overholder de aftaler og kontrakter mm., som man indgår i samt at man behandler sine medkontrahenter med den fornødne respekt således at man kan undgå en unødigt hæftelse eller ansvar.

11 LITTERATURLISTE

BØGER

Andersen, Lennart Lyng og Erik Werlauff (2014) 6. udg. *Kreditretten*. Karnov Group.

Eyben, Bo Von og Helle Isager (2011) 7 udg. *Lærebog i erstatningsret*. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Neville, Mette & Karsten Engsig Sørensen (2009). *Den nye selskabslov*. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Søgaard, Gitte & Erik Werlauff (2015). *Koncernretten*. Werlauff§Jura.

Tvarnø, Christina D. og Ruth Nielsen (2014) 4. udg. *Retskilder & retsteorier*. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Werlauff, Erik (2016). *Erstatningsansvar i selskabsforhold: ledelse, ejere, revisor*. Werlauff§Jura.

Werlauff, Erik (2013) 9. udg. *Selskabsret*. Karnov Group.

Werlauff, Erik (2014) 3. udg. *Werlauffs kompendier*. Ex Tuto Publishing.

HJEMMESIDER

InfoCuria – Case-law of the Court of Justice, *C-97/08 P – Akzo Nobel and Others v. Commission of the European Communities: Judgment of the Court of 10 September 2009*, set d. 02.05.17 på

<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=da&jur=C,T,F&num=97/08&td=ALL>

InfoCuria – Case-law of the Court of Justice, *C-179/12 P – The Dow Chemical Company v. European Commission: Judgment of the Court of 26 September 2013*, set d. 02.05.17 på

<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-179/12&language=DA>

InfoCuria – Case-law of the Court of Justice, *C-358/08 – Aventis Pasteur SA v OB: Judgment of the Court of 2 December 2009*, set d. 02.05.17 på

<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-358/08>

InfoCuria – Case-law of the Court of Justice, *C-508/11P – ENI SpA v. Commission of the European Communities: Judgment of the Court of 8 May 2013*, set d. 02.05.17 på

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=137303&pageIndex=0&doclang=da&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=191236>

Retsinformation, *LBK nr. 266 af 21/03/2014 bekendtgørelse af lov om erstatningsansvar (erstatningsansvarsloven)*, set d. 18.05-17 på

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=142959>

Retsinformation, *LKB nr. 1089 af 14/09/2015 Bekendtgørelse af lov om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven)*, set d.10.04.2017 på

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=174205>

Retsinformation, *LBK nr. 1164 af 06/09/2016 Bekendtgørelse af selskabsskatteloven*, set d. 12.04.2017 på

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=183480>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U.1994.470.H: Støtteerklæring benævnt*

»hensigtserklæring« ansås for at indebære løfte om likviditetstilførsel, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000200778/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U 1997.364 H: Sælger af overskudsselskab*

erstatningsansvarlig over for skattevæsenet for dettes tab ved selskabstømning, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000202086/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U.1997.1642 H: Anpartsselskab hæftede for søsterselskabs gæld til Told- og Skattestyrelsen*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000203941/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *UfR 1998.1289 H: Støtteerklæring gav ikke grundlag for at pålægge moderselskab at friholde bank for tab*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000203613/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U.1999.326 Ø: Eneanpartshaver og direktør dømt til at betale 1 mio. kr. for omsætning af piratkopierede edb-programmer*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000195926/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U.1999.1080 V: Anpartshaver, der blokerede for lovpligtig kapitalforhøjelse, handlede ansvarspådragende*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000196330/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U.2003.915 Ø: Arkitekt, der var medejer af opløst byggeselskab, var erstatningsansvarlig over for Byggeskadefonden for mangler ved byggeri*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000263128/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U.2006.3050 H: Sælgers erklæring til køber af et datterselskab om skjult gæld forpligtede ikke sælgeren over for datterselskabet. Køberen var erstatningsansvarlig over for datterselskabets konkursbo for udlodning af kapitalnedsættelse og udbytte under en verserende retssag mod datterselskabet*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000356444/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *UfR 2009.1512 H: Erklæring i en årsberetning var ikke et bindende tilsagn om at ville opfylde selskabets forpligtelser. Ikke bestyrelsesansvar for tilsidesættelse af pligten til lige behandling af kreditorerne*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000410788/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U.2009.2269 V: Direktør og eneejer af aktierne i flyttefirma var personlig ansvarlig for kundes tab*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000416927/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U.2010.2757 V: Selskab, bestyrelsesmedlem og bestyrelsesmedlem/direktør erstatningsansvarlige for dispositioner foretaget til skade for udtrædende medejer efter indgåelse af overdragelsesaftale*, set d. 02.05.17 på

<https://pro.karnovgroup.dk/document/7000471116/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *U 2011.1052 H: Direktør havde handlet ansvarspådragende ved at foretage modregning med en fordring, der var overdraget til et factoringsselskab. Ikke erstatningsansvar for bestyrelsesformand*, set d. 02.05.17 på https://pro.karnovgroup.dk/document/7000490024/1?frt=2006.3050+&hide_flash=1&page=1&rank=1

Ugeskrift for Retsvæsen, *UfR 2011.2726/2 H: Et moderselskabs støtteerklæring vedrørende et datterselskab gav ikke grundlag for at pålægge selskabet at friholde adressaten for tab som følge af datterselskabets konkurs*, set d. 02.05.17 på <https://pro.karnovgroup.dk/document/7000499104/1>

Ugeskrift for Retsvæsen, *UfR 2016.1329 V: Arkitekt, der havde været ejer af konkursramt rådgiverfirma, ikke personligt ansvarlig for rådgivningsfejl*, set d. 02.05.17 på <https://pro.karnovgroup.dk/document/7000746727/1>

ANDET

Forelæsning, Ledelses- ejer- og revisoransvar, *Slides til session nr. 1, Retsgrundlaget*, Erik Werlauff, 2016

Forelæsning, Koncerner, *Slides til session nr. 5, Hæftelsen udadtil*, Erik Werlauff, 2016